

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΡΙ ΚΑΣΟΥ

ΤΗΣ

ΣΑΒΑΡΗ

Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ,
Μεθ' ἧς προσετέθη καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Νήσου
ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐμμέτρως ποιηθεῖσα

ΤΗΣ

ΜΑΡΚΟΥ ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗ.

ΣΤΑΜΒΟΥΛΟΣ

« Κρείσσον ἐστί τὸ κινεῖν
« δύνχμιν εἰσνεγκεῖν, ἢ
« τὸ πᾶν ἐλλείπειν. »

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΡΤΟΦΥΛΛΗ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Νικίᾳ, ἀριθ. 74.)

****

1859

ΙΩΑΝΝΗ ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗ

ΤΩ

ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΩ ΜΟΙ ΑΔΕΛΦΩ

ΤΗΣ ΕΙΛΙΚΡΙΝΟΥΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΙΑΣ

ΥΠΕΡ ΕΜΟΥ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΣΜΙΚΡΟΝ ΕΤΙΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΑΙΔΙΟΥ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΤΟΔΕ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1779 ἔτους ὁ Σαβαρῆς, πλέων ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κρήτην, προσωρμίσθη ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων εἰς Κάσου. Ἀπέναντι τῆς περικυκλούντων αὐτὴν βράχων ὁ Γάλλος περιηγητῆς ἠσθάνθη τὸ πρῶτον ἀδημονίαν, ἀντιπαραθέτων τὰ χαρίεντα τῆς Κρήτης παράλια, ὧν τὴν θέαν πρὸ μικροῦ ἀπώλεσε, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐνώπιόν του ἄχαριν φύσιν. Ἀλλ' ἐξελθὼν καὶ σχετισθεὶς πρὸς τοὺς κατοίκους, ἰδὼν ἐν μέσῳ τῆς ἀπεράντου καὶ σιδηρᾶς τῶν Γούρκων δυναστείας λαὸν εὐδαίμονα ἕνεκα τῆς φύσεως τῆς ἑαυτοῦ χώρας, οὐδὲν θελήτηρον πρὸς τὴν ἠδυσπάθειαν καὶ ἀπλησίαν τῶν δεσποτῶν παρεχούσης, ἐνεπλήσθη χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας του, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀκουσίου ταύτης λοξοδρομίας κρίσεις ἐνθουσιωδῶς ἐξέφρασεν ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιστολῇ.

Καὶ τῷ ὄντι ὁ λαὸς τῆς Κάσου ἦτο τότε εὐδαίμων. Αἱ ἀρεταὶ, αἱ τὸν Ἕλληνα περιουσιόουσαι δὲν ἐμαράνθησαν ἀπὸ τὸ μίσημα τῆς τυραννίας, ἧτις ἐν τοῖς τότε χαλεπωτάτοις χρόνοις βίβωθεισα βαλνυκτα εἰς τὰς κάλλιάρπου πεδιάδας, καὶ τὴν μα-

γικὰς κοιλάδας τῆς Ἑλληνίδος χώρας, ἐξεμηδέ-
νισε πᾶν εὐγενὲς καὶ γενναῖον αἴσθημα. Κατακτή-
σασα αὐτὴ μετὰ τῆς γῆς καὶ τοὺς ἰδιοκτητὰς, καὶ
ἀξιοῦσα νὰ ἐντροφαῖ σαρδαναπαλικῶς ἐκ τῶν αἱμα-
τοφόρων ἰδρώτων τῶν δυστυχῶν ὑπηκόων τῆς, με-
τέβαλε τοὺς ἀνθηροὺς κήπους εἰς τάφους ἐλεεινῶν
θυμάτων. Πᾶς τις ἐπελύμει τότε νὰ μὴ παράγῃ
τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς ἢ φύσις, διότι μόνον ὑπὸ τοὺς
προμαχῶνας ἀπορρόγων βράχων καὶ ἀπρο-
αίτων ὄρεων, ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τῆς τυραννίας
τὴν μάστιγα.

Οὕτως οἱ φιλελεύθεροι τῶν Ἑλλήνων ἀπηνήθη-
σαν τῆς χώρας καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ ἀνελ-
θόντες εἰς ὄρη ὑψικάρηνα ἐφύτευσαν ἐκεῖ τὸ ἀγλαό-
καρπον τῆς ἐλευθερίας δένδρον, ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ
ὁποίου νέα ἀρειμάνιος ἀναπτυσσομένη γενεὰ, ἐπέ-
σκηψε βραδύτερον ὡς σιβαρὰ χεῖρ τῆς Νεμέσεως
κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς τυραννίας.

Οἱ Κάσιοι τυχόντες εἰς γῆν ἀγονοῦν, διατηρήθη-
σαν ἀλλόθρητοι ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν Τούρκων,
ἔμειναν ἐλεύθεροι, καὶ οἰοῦν μίαν οἰκογένειαν
ἀποτελοῦντες, ἔζων ἐν καταστάσει ἡρέμῳ καὶ εὐ-
δαίμονι.

Ἄλλὰ δὲν ἔμειναν περιορισμένοι ἐντὸς τῆς στε-
νῆς αὐτῶν νήσου, λυπρὸν διάγοντες βίον, ἀλλὰ
πρὸς τὸ περιστοιχοῦν αὐτοὺς ἀχανὲς πέλαγος περι-
στρέφαντες τὰ ὄμματα, καὶ ὑπὸ εὐφύας καὶ τόλμης
ὀπλισμένοι, πρῶίμως ἐχαιρέτησαν τὰ κυανᾶ τῆς
Ἄμφιτρύτης δώματα, ἐμπιστευθέντες εὐθραυσον νῆξ
εἰς τὸ ἄγριον πέλαγος, χωρὶς νὰ φοβηθῶσι nec

praecipitem Africum, nec tristes Hyadas,
nec rabiem Noti (α), ἀλλὰ τὰς διὰ θαλάσσης
κεχωρισμένας χώρας περιερχόμενοι, ἐκαλλιέργουν
τὸν ἀτρύγετον πάντον, κομίζοντες εἰς τὴν
ἑαυτῶν πατρίδα, πᾶν ὅ,τι πρὸς τὸν αὐτάρκη αὐτῶν
βίον καθίστατο ἀναγκαῖον.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐν πλοίοις ἀλλοτρίων ἰδιοκτη-
τῶν ναυτιλλόμενοι, ὕστερον δὲ διὰ τῆς οἰκονομίας
καὶ δραστηριότητος ἴδια αὐτῶν ναυπηγισάμενοι, ἔ-
πλεον εἰς διάφορα τῆς Μεσογείου μέρη καὶ ἰδίως εἰς
Συρίαν, ἧς τὸ ἐμπόριον μεγάλας τοῖς ἔλλησιν ὠφε-
λείας ἐπαγγελλόμενον, πρῶτοι ἠνέωξαν (β).

Ἄλλὰ δὲν παρημέλουν οὐδὲ τὴν ὁποῖαν φειδώ-
λως ἐχορήγησεν αὐτοῖς ἢ φύσις χώραν, φιλεργίαν
ἐξασκούντες, λιτότητα περὶ τὴν διαίταν, καὶ αἰσθη-
ματα γενναῖα ἐκ τῆς ἐπικινδύνου τέχνης αὐτῶν, τῆς
ναυτιλίας, προσκτησάμενοι. Δυνάμεθα δ' ἐντεθεῖν
νὰ εἰπώμεν, ὅτι οὐκ εἰς ἐλαχίστην μοῖραν συμβάλ-
λουσιν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ χαρα-
κτῆρος τοῦ ἀνθρώπου αἱ περιστάσεις αἷ τε φυσικαὶ
καὶ πολιτικαί, ὑφ' ἃς τυγχάνει ἀναπτυσσόμενος.
Τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἐκ τῶν περὶ τὴν Κάσσο

(α) Horatii - ode III σιχ. 12. —
(β) Voyage de la Grèce. Livr. XX. chap. VI. vol. VI
p. 344. Puqueville — une île inaperçue au milieu des flots
de la mer Carpathienne Cassos commençait à exploiter le
Commerce de la Syrie, et si on en enjuge d'après, ce qu'
on vient de dire au sujet de l'accroissement survenu, pen-
dant une période de septans, il est difficile de fixer le
terme où s'élèverait la prospérité des grecs, s'ils remontaient
au rang des nations.

νήσων, τυχόντων μὲν ἀρίστης καὶ εὐρυοῦς χώρας, ἀλλ' ἐπιλειφθέντων τῶν ἑαυτῶν κατοίκων εἰς πολλὰ ὑποδεεστέραν κατάστασιν, ἐν ἀδρανεῖα καὶ σενῶ κύκλῳ περιορισθέντες, καὶ αἰωνίως οἱ αὐτοὶ διατελέσαντες.

Οἱ τῶν Κασίων ἀπόγονοι τὰς πατρίδας κληρονομήσαντες ἀρετὰς, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων συνδεόμενοι, εὐνουστέρων δὲ τυχόντες περιστάσεων, ἀνεπτύχθησαν γονιμώτερον, οὐκ εὐκαταφρόνητον σχηματίσαντες ναυτικόν, ὅπερ καὶ τὰς ἰδίας ἐθεράπευε χρείας, καὶ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν ἱερόν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος συνετέλεσαν.

Ἡ Κάσος παρὰ τὴν Κρήτην ἐπικαίρως κειμένη ὤφειλε πρὸς ὑποστήριξιν τῶν χριστιανικῶν ὀπλίων νὰ παράσχη αὐτῇ ναυτικὴν ἐπικουρίαν· ἔνεκα τούτου ὡς πάντα τὰ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ βουλῆς ὑπερτάτης διεπόμενα ἀρμοδίως πρὸς ἓνα σκοπὸν ἀποτελεσματικῶς συνέτειναν, καὶ ἡ τοῦ Κασίου λαοῦ πρὸς τὴν ναυτιλίαν προάσκησις, θεόθεν φαίνεται προκεκαλυμμένη.

Ὅθεν, ὅτε ἡ μυριοπόθητος τῆς ἐλευθερίας σάλπιγξ ἀντήχησε καὶ πᾶσαν συνεκίνησεν ἑλληνικὴν καρδίαν, οἱ Κάσιοι ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἠγέρθησαν, ἵνα παράσχωσιν ἑαυτοὺς ἐνοπλὰ θύματα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας. Διαρρήξαντες δὲ τοὺς ἀπαλοὺς καὶ γλυκεῖς δεσμοὺς τοῦ εἰρηνικοῦ βίου, καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς φιλαυτίας ἀπαρνηθέντες, εἰσεπήδησαν εἰς τὸ εἰδοξὸν στάδιον τοῦ ἀγῶνος.

Ὅθεν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἔτους ἐκινῆσαν

εἰς τὰ ἱστία τῶν πλοίων αὐτῶν ἢ τῆς ἐλευθερίας σημαία θριαμβευτικῶς καὶ δι' αἵματος μαρτυρικοῦ ἀνυψωθείσα (α). Καὶ ἰδοὺ Κασιάκὰ πλοῖα τὰ ἀσυγείτονα τῆς Κρήτης παράλια περιπλέοντα, τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς (β), εἰς τὰ ὅποια ἀκριβῶς ἐκ τῶν προγενεστέρων αὐτῶν θαλασσοποριῶν γνωρίζαντες, ἐπέτων καὶ πανταχοῦ ἐπικουρίαν μὲν τοῖς χριστιανοῖς, τὸν θάνατον δὲ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐπέφερον.

Μὴ προθέμενοι νὰ συγγράψωμεν ἱστορίαν τῶν ἐνδόξων κατορθωμάτων τῶν ναυτικῶν Κασίων, δὲν θέλομεν ἀναφέρει τὰ καθέκαστα τῶν ἐπιδρομῶν, ὅσας ἐπεχείρησαν καὶ ἐξετέλεσαν. Εἰς τὰ παράλια τῶν εἰρημένων τόπων εἰσέτι διατηροῦνται ἀναμνήσεις τῶν ἀνδραγαθημάτων τούτων, ἐμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Κυδωνίας περιπλανᾶται ἡ σκιά τοῦ ἀτρομήτου πλοιάρχου Θεοδώρου Κανταριζῆ, ὅστις ἐνδόξως ἐπέσεν ἐνταῦθα. Θέλομεν δὲ μόνον ὀδηγήσει τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ἀξιόθρηνητον ἐποχὴν τοῦ 1824 ἔτους, καθὸ πρὸ τῆς πτώσεως τῶν Ψαρῶν, προηγήθη ἡ τῆς Κάσου ἀλωσις. Θέλομεν μεμψιμοιρήσει κατὰ τῆς τύχης,

(α) Ἐν Κρήτῃ ἀκούσαντες οἱ Τούρκοι, ὅτι ἡ Κάσος ἐπαναστάτησεν ἀπηγγόνησαν 20 πλοιάρχους Κασίους ἐκεῖ τυχόντας.

(β) Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1822, σέσασκε πλοῖα καταπλεύσαντα εἰς τὸν λιμένα τῆς Δαμιέτης, συνέλαβον 13 πλοῖα μὲ φορτίον διὰ τὸν Σουλτανικὸν στόλον, ἅτινα ἐσκόπησαν ἐκφορτώσαντες καὶ εἰς Κάσον μετακομίσαντες τὸ φορτίον. Ἀφῆκαν δὲ μόνον μίαν ὀγκάδα, διότι τὸ ἐν αὐτῇ φορτίον ἀνήκειν εἰς Ἰβηραίους· εἰς τὰ Τουργικὰ πλοῖα εἶδον και μὲχρι τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου γροσιῶν.

ἦτις πᾶν κώλυμα παρενέβαλεν, ὅπως προληφθῆ ὁ ὄλεθρος αὐτῆς, ἦτις ἔθεσε φραγμὸν ἴσως κατὰ τὸν Μαλέαν, δι' οὗ ἐκωλύθη ἡ ταχεῖα ὑπὲρ τῆς Κάσου τῶν Ἑλλήνων ἐπικουρία.

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς κατανοήσας τὴν ἐπιβλαβὴ τῆς Κάσου ἐπιβροχὴν κατὰ τῶν μελετωμένων παρ' αὐτοῦ σχεδίων πρὸς ἐπέμβασιν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, δι' ἣν σκοπὸν εἶχε νὰ καταστήσῃ τὴν Κρήτην ὀρμητήριον τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων αὐτοῦ, ἐπιδίκησιν δὲ πνέων κατ' αὐτῆς διὰ τὰς βλάβας καὶ τὸν ὄλεθρον, οἷον οἱ Κάσιοι κατ' αὐτοῦ ἐπήνεγκον (γ), ἀπεράσισε τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν σφαγὴν αὐτῶν. Ἐστειλε δ' ἐπὶ τούτῳ στρατὸν καὶ στόλον, ἐλπίζων, ὅτι διὰ μόνης τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἤθελεν ἀμαχητεὶ ἐπισπεύσει τὸ ποθούμενον. Ἄλλ' ἀπέτυχε, διότι πρώτη ἐκ τῆς ξηρᾶς ἐκπυρ-

(γ) Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἔπνεε μένεα κατὰ τῶν Κασίων, καὶ διὰ τὴν ἀνωτέρω βλάβην, ἣν ἐπήνεγκον αὐτῷ εἰς τὴν Δαμιέτην, καὶ δι' ἑπτὰ καλλισφύρους τῆς Γεωργίας κόρας, ἃς οἱ Κάσιοι συνέλαβον περὶ τὴν Κύπρον, εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ Σουλτάνου ἀποστελλομένας. Αὗται εὕρισκοντο εἰς πλοῖον Αἰγυπτιακόν, ἐν ᾧ καὶ 80 Ἄλβανοί μεθ' ἑνὸς γιγαντιαίου χιλιάρχου. Τὸ πλοῖον τοῦ Χατσῆ-Νικολάου Μακρῆ ἐπλησίασε πρῶτον καὶ μόνον ἃ ναῦται εἰσεπήδησαν ἑνοπλοὶ. Μακροθνήτος δὲ τοῦ πλοίου, οἱ γενναῖοι αὗτοι Κάσιοι ἐμάχοντο κατὰ τῶν Ἄλβανῶν, οἵτινες ἐκ τοῦ αἰφνιδίου τούτου συμβάντος τρομάξαντες ἐπιπτον ἐπασσύτεροι εἰς τὴν θάλασσαν. Μόνος ὁ χιλιάρχος ἀντέστη, ἀλλ' εἰς Κάσιος Κ. Φελουζῆς καλούμενος, ἐπλήρωσεν αὐτὸν εἰς τὸ στήθος, βυθισθέντα ἐπομένως εἰς τὸ πέλαγος. Πλησιάζοντος δὲ τοῦ πλοίου ἐκυρίευσαν τὰ Αἰγυπτιακὰ, εἰς ὃ εὗρον λέγωνα πολλῆς ἀξίας, καὶ τὰς 7 Γεωργικὰς κόρας.

σοκρότησις πυροβόλου διέλυσε τὴν πλάνην τοῦ.

Οἱ Κάσιοι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στόλου τούτου, ἀπέστειλαν εἰς τὴν τότε Ἑλλ. Κυβέρνησιν πρέσβεις, δι' ὧν παρέστησαν πόσον ταχείας ἐπικουρίας εἶχον ἀνάγκην. Εἰς τε δὲ τὸ ἐχυρὸν τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἐλπίζομένην ἐπικουρίαν ἐπιστηριζόμενοι, πάντα φόβον ἤττης ἀπήλασαν, ἐτοιμοὶ ὄντες εἰς πᾶσαν ἐπίθεσιν.

Μετά τινα χρόνον ὁ ἐν Σούδα Χουσεΐνβης ἐπιπίπτει βαρὺς καὶ ἀμείλικτος, περικυκλώσας τὸν μικρὸν τῆς Κάσου βράχον διὰ στόλου ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων. Πῦρ ἀκατάπαυστον, καὶ χάλαζα σφαιρῶν ἐπέπιπτον καὶ ἐθραύοντο εἰς τοὺς περὶ τὴν Κάσον προμαχῶνας, ἀφ' ὧν ὁ Ὀθωμανὸς ναύαρχος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀντεπολεμεῖτο· αὐτάνδροι λέμβοι κατεποντίσθησαν, συνεχεῖς ἐπιχειροῦσαι ἐφόδους, καὶ ὁ Χουσεῖν βέης ὠρύετο ὡς τίγρις.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο ν' ἀπολεσθῆ ὁ προμαχῶν τῶν δυτικῶν θαλασσῶν ἡ ἡρωϊκὴ Κάσος! Ἡ προσδοκωμένη ἐπικουρία ἐκάθευδε νήδυμον ὕπνον. Προδότης δὲ Κάσιος, ὡς λέγεται, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Χουσεῖν βέην ὑπεσχέθη νὰ δεῖξῃ εἰς αὐτὸν τόπον, ὅθεν ν' ἀποβῆ τῆς νήσου.

Ὅθεν τὴν 31 Μαΐου ἐράνη ὁ ἐχθρὸς εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀγωνιζομένων Κασίων καὶ Κρητῶν (δ), τὸ πῦρ φέρων καὶ τὸν σίδηρον. Ὁ τόπος ὅθεν ἐξῆλθε δύσ-

(δ) Πεντακόσιοι Κρήτες εὕρισκοντο τότε ἐν Κάσῳ· πλήθος δὲ γυναικοπαίδων, ἅτινα οἱ Κάσιοι μετέφερον κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς τὴν πατρίδα των, λυτρώσαντες αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἀπειρίας χείρας τοῦ ἐχθροῦ.

βατος καὶ κρημνώδης ἐφυλάττετο ἀσθενῶς ὑπὸ τῶν Κασίων, εὐδομίαν ἐκείθεν ὑπονοσούντων ἀπέβασιν. Τέσσαρες ἐκεῖ παραφυλάττοντες φρουροὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κωλύσωσι τὸν ἐχθρικὸν ἐπελθόντα χειμαρρῶν, ἐν σκοτει τῆς νυκτὸς κατακλύσαντα τὰ ὄρη (ε).

(ε) Ἐκθέτομεν ἐνταῦθα τὰ καλέκαστα τῆς ἀλώσεως. Ὁ προδότης Ζαχαρίας εὐρισκόμενος ἐν τῇ ναυαρχίᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸν Χουσεῖν βέην καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι γινώσκει τόπον, ὅθεν ἠδύνατο ἀκινδύνως ν' ἀποβιβάσθῃ τῆς νήσου. Τὴν 31 Μαΐου ἡμέραν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ βέης κατὰ συνέπειαν τῆς καταχρονίου προδοσίας, ἀπέστειλε πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου πλοία, ὅθεν διὰ λέμβων ἐπιχείρει ἀδιαλείπτως ἐφόδους, ἵνα ἐκεῖσε ἐφελκύσῃ τὰς Κασιακὰς δυνάμεις, καθότι τὸ ὑπὸ τοῦ προδότου καταγγελλέν μέρος ἔκειτο πρὸς δυσμὰς· ἐκεῖ ὁ βέης ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ προδότου ὠδήγησε πλῆθος λέμβων μετὰ πολυπληθῶν ἀράβων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ νερὰ ἦσαν ἀβατα, αἱ λέμβοι δὲν ἠδύνατο νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὴν ξηρὰν, ὁ βέης πρῶτος πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πελαγίωθεις μέχρι γονάτων, ἐξῆλθε καὶ ἔνευσεν εἰς τοὺς λοιποὺς ν' ἀκαλουθήσωσι τὸ παράδειγμά του, προσαρμύζαντες τὰς λέμβους· οὕτως ἐξῆλθον ἅπαντες.

Τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι ἀπόκρυμνον καὶ δύσβατον. Οἱ Κασιοὶ εὐδομίαν ἐκείθεν ὑπονοσούντες ἀπέβασιν δὲν ἀγύρωσαν αὐτὸ διὰ τρομαχόνων, ἀλλ' εἶχον μόνον τέσσαρας φρουροὺς, οἵτινες περὶ τὰ χαράγματα εἶδον τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας καὶ πυροβολοῦντας· ἐμένωσαν τὰ πυροβόλα των, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἤδη καταλάβει ὄχυρὰς θέσεις. Ὄθεν ἰδόντες, ὅτι τετέλεσται πλέον, ἔστειλαν ἓνα διὰ νὰ δώσῃ εἶδησιν εἰς τοὺς πρὸς ἀνατολὰς μαχομένους Κασίους· οἱ δὲ λοιποὶ μαχομένοι ὑπεξέφυγον τὸν θάνατον, ἀφήσαντες ἓνα νεκρὸν.

Οὕτως ὁ ἐχθρὸς ἀποβιβάσθεις, ἐλεηλάτησε καὶ ἠχμαλώτισσε πλῆθος πολλόν. Αἱ δὲ περισθεῖσαι οἰκογένειαι τινὲς μὲν ἐν τοῖς σπυλαῖσι, τινὲς δὲ ἐν πλοίοις, ἀπῆλθον τῆς νήσου διὰ τινῆμενος.

Σπαραξικάρδιον θέαμα παρίστανε ἡ ἀποφρὰς ἐκείνη ἡμέρα. Οἱ Τουρκαλβανοὶ ἐχύθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ἐπυρπόλησαν αὐτάς, ἐβεβήλωσαν τοὺς ναοὺς, καὶ αἰχμαλωτίσαντες πλῆθος γυναικῶν καὶ παιδίων, περιέτρεχον τὰ ὄρη ζητοῦντες νέα θύματα. Οἱ ἐν τοῖς προμαχώσιν ἀγωνιζόμενοι Κασιοὶ καὶ Κρήτες, ἀκούσαντες τὴν ἀποτρόπαιον καὶ ἐλκεσινὴν κραυγὴν τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ ἔδραμον εἰς τὰ ὄπλα, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς κατίσχυσε τῆς ἀνδρίας, καὶ τινες μὲν τῶν Κασίων ἀπέφυγον τὸν θάνατον ἀναχωρήσαντες διὰ πλοιαρίων, ἕτεροι δ' ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ὠχυρωμένοι εἰς κρημνοὺς ἀπρόσιτους, ἐγκατέλιπον διὰ συνθήκης τὴν νήσον. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐπὶ τῆς τέφρας τῶν πυρποληθέντων πλοίων ἐβρέυσεν ἀφθόνως τὸ αἷμα, ἐπεσφράγισε δὲ τὴν ὀλεθρίαν καταστροφὴν ταύτην ὁ ἀνδρεῖος Μάρκος Μαλλιάρακος ἠρωϊκῶς καὶ ἐνδόξως πεσών. (ς)

Τοιαύτην καταστροφὴν ἔλαβεν ἡ ἠρωϊκὴ Κάσος· ὁ δὲ κατακτητὴς συνεπαγόμενος ἄπειρα λάφυρα, καὶ αἰχμαλώτους ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἀφήσας ἐρείπια καὶ ἐρημίαν (ζ). Ὅταν ὁ κατόπιν ἑορτῆς ἐλλοῶν Ἑλληνικὸς στόλος προσωρμίσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Κάσου, ἤκουσε μόνον τὴν θλιβερὰν ἠχὴν τῶν ὀρέων

(ε) Ἴδε Ἱστορίαν Τρικοῦπη, Τόμον Γ', σελίδα 135, καὶ Ἀπομνημονεύματα περὶ Κρήτης Κριτοβουλίδου, σελ. 305, περὶ τοῦ ἠρωϊκοῦ θανάτου τοῦ Μ. Μαλλιάρακου.

(ζ) Ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων ἐκυρίευσε καὶ μετέφερεν εἰς Αἴγυπτον πλέον τῶν 40 πλοίων, ἑλληνικὰ καὶ ἐμπορεύματα διάφορα.

ιδ.

διαταρασσομένην ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῆς γλαυκῆς καὶ τοῦ νυκτικόρακος.

Οἱ περισωθέντες Κάσιοι μετὰ τῶν λειψάνων τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἀπέπλευσαν εἰς διαφόρους τοῦ Αἰγαίου νήσους, καὶ ἰδίως εἰς Ἀμοργὸν καὶ Νάξον, ὅπου γυμνοὶ, ἀνέτιοι, καὶ νωπὰς ἔχοντες τὰς πληγὰς δὲν ἔμενον ἀπαθεῖς θεωροὶ τοῦ πολέμου, ἀλλ' εἰς ἀλλότρια ἤδη πλοῖα ναυτιλλόμενοι, ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, καὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος ἐκδικούμενοι τὸν ὄλεθρον.

Ἄλλὰ μεθ' ὅλας τὰς θυσίας, μεθ' ὅλους τοὺς αἱματηροὺς ἀγῶνας, μεθ' ὅλας τὰς ἀδροτάτας δαπάνας, ἅς πρὸς ὀπλισμὸν στόλου ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐξ ἰδίων κατηνάλωσαν, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοσοῦτων πλοίων, τῶν μὲν συληθέντων, τῶν δὲ πυρποληθέντων ὑπὸ τῶν πολεμίων, μετὰ τὴν ἀποτέφρωσιν τῶν οἰκιῶν, τὸν αἰχμαλωτισμὸν τῶν οἰκογενειῶν τῶν καὶ τὸν φόνον τοσοῦτων ἡρώων, τί ἐκέρδισαν οἱ Κάσιοι; Τί, οἱ ἀτρόμητοι πλοίαρχοι Μ. Μαλλιάράκης, Ν. Ἰούλιος, Γ. Μανολακάκης, Δ. Ἡλιάδης, Θ. Κανταριζῆς, Χ. Ἀντώνιος, Β. Χ. Ἀντωνίου, Μ. Ζαχαριαδάκης, Γ. Μαλλιάράκης, Κω. Διακάκης, Β. Μισούλης, Γ. Σακέλης, Γ. Καλαμουγκανῆς, Γ. Ἀντωνίου, Μ. Μαλανδράκης, Ἰούλ. Μηγᾶ, Χ. Ν. Ἰωάννου, Γ. Μνακούλλης, Κρ. Ἀρβανιτόπουλος, Μ. Πνευματικὸς, Ν. Σεραφεῖμ, Ν. Γρηγοριάδης, Γ. Γρηγοριάδης, Μ. Βογιατσῆς, Μ. Τριντῆς, Γερογιάννης, Ἡλ. Πρωτοπαπᾶς, Γ. Ἡλιάδης, Κ. Μαννοῦ, Μ. Μαριάκης, Α. Γ. Κίκος, Μ. Βελιγράδης, Γ. Καμπουράκης, καὶ Γ. Βαρβολομαίου; Ἄν ὅλι-

κῆς ὠφελείας οὐδεμιᾶς ἔτυχον, οὐδενὸς βαθμοῦ, τοῦλάχιστον τὰ ὀνόματα αὐτῶν κατέσχον σελίδα τινὰ τῆς νέας Ἑλλ. Ἱστορίας, ἣ ἐμνημόνευσεν αὐτὰ ἢ Θεὰ Καλλιόπη; ἐκόσμησαν τὰ στήθη αὐτῶν, τὰ ἀφειδῶς ἐπιδαφιλευθέντα ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν παράσημα; Ἄπαντες παρηγγιονίσθησαν, καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν λήθην.

Ἐνώπιον δύο (η) συνελεύσεων τοῦ ἔθνους ἐστάλησαν Κάσιοι πληρεξούσιοι, ἵνα παραστήσωσι τὰ δικαιώματα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, ἀλλὰ πᾶν ἄλλο ἢ τὸν σκοπὸν τοῦτον κατώρθωσαν. Εἶδον μάλιστα μετὰ λύπης ἀποσπασθεῖσαν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγωνισθέντων, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις μεγαλοδῶρως πάνυ ἀνεβίβασε τὸν ναύαρχον αὐτῆς Ν. Ἰούλιον εἰς βαθμὸν σημαιοφόρου!

Μείναντες οὕτως ἀνευ προστασίας οἱ Κάσιοι ἐπανηλθον εἰς τὴν ἐρημωμένην αὐτῶν πατρίδα, ἣτις θλιβερὸν παρίστα θέαμα. Τὰ ἀγρία χόρτα ἐκάλυψαν τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων, ἅτινα ὕστερον ἀνηγέρθησαν, καὶ ἐπροστάτευσαν τοὺς προτέρους κυρίους των· εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸ ναυτικὸν αὐτῶν στάδιον εὐδοκίμησαν θαυμασίως. Τοῦ μαραγκοῦ τὸ σκεπάρνι

(η) Πληρεξούσιοι ἐστάλησαν παρὰ τῶν Κασίων καὶ κατὰ τὸ 1838 ὁ Ν. Γρηγοριάδης καὶ Ἀρβανιτόπουλος, καὶ κατὰ τὸ 1843 ἐπίτις ὁ Ν. Γρηγοριάδης καὶ Ν. Ἰούλιος· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν οὐδὲν νὰ κατορθώσωσιν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, παραγκωνισθείσης, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ ἐξευτελισθείσης μάλιστα διὰ τὴν χωρήγησιν εὐτελεῶν τινῶν παρασήμων καὶ βαθμῶν εἰς τινὰς τῶν ἀγωνιστῶν τῆς

SISMANOGLIO

ήκούσθη αὐθις ἀντιχρῶν εἰς τὸ ναυπηγεῖον, (θ) ὅπερ ἤχημασεν εἰπέρο ποτε καὶ εἰσέτι ἀκμάζει, καταστὰν ἡ μόνη τῶν Κασίων ἀφετηρία, ἀφ' ἧς ὀρμώμενοι καὶ παντοίους ὑφιστάμενοι μύχθους, ἀναδείκνυνται νιχταί.

Ἄλλὰ, καὶ τοὶ ἀποσπασθέντες φυσικῶς τῆς ὀλομελείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τοὶ παραγνωρισθέντων τῶν ἑαυτῶν δικαιωμάτων, δὲν παύουσαν αἰείποτε πνευματικῶς ὄντες συντηγόμενοι μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἧτις ὑπάρχει τὸ μόνον τῆς λατρείας τῶν ἰνδαλμα, πεποιθότες, ὅτι ἐλεύσει ἡ-μαρ, ὅποτε καὶ οἱ προγενέστεροι αὐτῶν ἀγῶνες θέλουν ἀνταμειφθῆ, καὶ διὰ τοῦς δυσχεροτέροισ ἐπιτοῦς μέλλοντας θέλουσι καταστῆ χρήσιμοι.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 25 Μαρτίου 1859.

Μ. ΜΑΛΑΙΑΡΑΚΗΣ.

(θ) Τὸ ναυπηγεῖον τῆς Κάσου ἤχημασε μεθ' ὅλης τῆς δυσχερείας καὶ τῶν προσκόμματα, ἅτινα παρεμβάλλονται αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὴν ναυπηγήσασιν ὕλην. Ἐκεῖ κατασκευάζονται κατ' ἔτος 15—20 πλοίων βαρῶν καὶ στερεῶν. Ἀριθμοῦνται δὲ περὶ τὰ 100 πλοία Κασίων ἰδιωκτῶν 100—350 τῶν, ἐκτὸς μικρῶν τῶν πλοικερίων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΑΒΑΡΗ ΙΓ.

Ἄν πρέπει, Κυρία, νὰ θεωρῆ τις ὡς δυστύχημα πάντοτε τὰς δυσχερείας, ὡς δοκιμάζει ἐν τῇ θαλάσῃ. Ἐνίοτε αἱ δριμύτητες τῆς τύχης συμβάλλουσιν ἡμῖν μᾶλλον, ἢ αἱ εὐνοιαὶ αὐτῆς. Ἐνῶ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐθεώμην τὰ χαρίεντα τῆς Κρήτης παράλια, χωρὶς νὰ δυνηθῶ ν' ἀποδιδιασθῶ ἐκείσε· ἀφοῦ μὲ ὀφθαλμὸν ἐπίφθονον παρατήρησα τὴν χλόην καὶ τὰς ἐξοχὰς αὐτῶν, ἐμεμφιμοίρουσιν κατὰ τοῦ ἀνέμου, τοῦ πεθαναναγκάσαντος ἡμᾶς νὰ μακρυνθῶμεν ἐκεῖθεν, καὶ ἡ εἰς τὰ παράλια τῆς Κάσου προσπέλασις μοὶ ἐφαίνετο δυστύχημα. Ἀλλὰ σχετισθεῖς πρὸς τοῦς κατοίκους μετέβαλα γνώμην, καὶ ὁ ἄνεμος δύναται νὰ μᾶς κατέχη πολὺν χρόνον ἐνταῦθα, χωρὶς διόλου νὰ εὐχηθῶ νὰ μεταλλάξῃ.

Ἡ Κάσος (α) εἶναι μία τῶν Κυκλάδων... ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ Κάσου τοῦ πατρὸς τοῦ Κλεομάχου. Ἡ μικρὰ αὕτη νῆσος ἐξέπεμψεν ἀποικίαν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Συρίας.

(α) Στέφ. Βυζάντ. 13 ν. Κάσος μία τῶν Κυκλάδων « οἱ δ' ἄρα Νίκυρον τ' εἶλον Κράπαθόν τε Κάσον τε (1) ὃ ἐκαλεῖται δ' Ἄμφη καὶ Ἀστράθη. Κέκληται δὲ ἀπὸ τοῦ Κάσου τοῦ Κλεόχου πατρὸς. Ἀπόικισται δὲ τῆς νήσου καὶ τὸ ἐν Συρίᾳ ὄρος Κάσιον· ἔστι καὶ ἕτερον Παρσίδος καὶ πόλις, καὶ τὸ ἐθνικὸν Κάσιος.

ὄρος Κάσιον. Ἡ Κάσος, λέγει ὁ Στράβων, (α) ἀπέχει τῆς Καρπάθου, (σήμερον Σκαρπάθου), δύο καὶ ἡμισεῖς λεύγας, καὶ ἐννέα τοῦ Σαμωνίου, ἀκρωτηρίου τῆς Κρήτης (β). ἔχει τριῶν λευγῶν περιφέρειαν μετὰ ὁμωνύμου πόλεως, καὶ πολλῶν περὶ αὐτὴν νησιδίων. Ὁ Πλίνιος (γ) δίδωσιν αὐτῇ πολλὰ διαφέροντα μέτρα, ἀλλ' ἀπατάται. Ἐἶδον τοὺς τόπους, καὶ πιστεύω, ὅτι αἱ καταμετρήσεις τοῦ Στράβωνος εἰσὶν ἀκριβέστεραι.

Ἡ νῆσος Κάσος ὑπέστη τὴν τύχην τοῦ Ἀρχιπελάγους· διατελεῖ δ' ἤδη ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Οἱ Τούρκοι δὲν τολμῶσι νὰ καταικήσωσιν ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ στερεῖται φρουρίου. Φεβουῦνται μὴ γίνωσιν ἀνάρπαστοι ὑπὸ τῶν Μελιταίων πειρατῶν, διότι ἐν Ἀντιπάρῳ καὶ ἐν ἄλλαις νήσοις στερουμέναις φρουρίων, πολλὰκις ἐπειράθησαν τοῦ δυστυχήματος τούτου. Ὁ φόβος οὗτος εἶναι πρῶτος τῆς εὐδαιμονίας τῶν κατοίκων, διότι εἰς αὐτὸν οὗτοι ἀφείλουσι τὴν ἡσυχίαν, τὴν εὐπορίαν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἧς ἀπολαύουσι.

Τὴν ἐπαύριον τῆς προσορμίσεως ἡμῶν, ἀνυπομόνως ἤθελον νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν νῆσον. Ὄθεν ῥίψαντες τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπλέομεν πρὸς τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὴν βράχους. Ἦγνοοῦμεν ποῦ ν' ἀποβιβάσθωμεν, διότι πᾶσα ἡ περιφέρεια ἦτο πλήρης ἀκανθιδῶν καὶ ἀπειλητικῶν βράχων, οὓς τὰ μουγκρίζοντα κύματα ἐλεύκωνον μὲ τὸν ἀφρόν των. Εἰς

(α) Στράβ. βιβλ. 10. Ἡ Κάσ[σ]ος δὲ ταύτης μὲν (τῆς Καρπάθου) ἀπὸ ἑβδομήκοντά ἐστι σταδίων, τοῦ δὲ Σαμωνίου τοῦ ἄκρου τῆς Κρήτης διακοσίων πενήκοντα. Κύκλον δὲ ἔχει σταδίων ὀγδοήκοντα· ἐστὶ δὲ ἐν αὐτῇ καὶ πόλις ὁμώνυμος, καὶ Κασ[σ]ίων νῆσοι καλούμεναι πλείους περὶ αὐτὴν.

(β) Τὸ πρὸς Α. τῆς νήσου Κρήτης κείμενον ἀκρωτήριο, ἠνομαζέσθαι σήμερον Ἀκρωτήριο Σαλαμῶν.

(γ) Plin. liv. 4. Chap. 41. A Carpatho Cason VII M. A Cason Samonium Cretae promontiorum xxx.

μέρητινὰ, εἰς ἃ περιεφέραμεν τὰ βλέμματα, ἡ Κάσος ἐφαίνετο ἀπροσπέλαστος. Κάτοικός τις παρατηρήσας τὴν ἀμηχανίαν ἡμῶν κατέβη ἐκ τοῦ χωρίου, δεικνύων διὰ μανδυλίου τὸν τόπον, ὅπου ἔπρεπε νὰ διευθυνθῶμεν. Ἐνταῦθα δ' ἐφθάσαμεν, ἀφοῦ εἴχομεν παραπλεύσει τὴν παραλίαν εἰς διάστημα λεύγης. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἡ γῆ ταπεινουμένη σχηματίζει μικρὰν κοιλάδα, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ὁποίας εἶναι ἐγκεκολλημένον μικρὸν ἐπίγειον, ἐπιτήδειον εἰς προσορμισμὸν λέμβων. Ἡ εἴσοδος ἔχει δώδεκα ποδῶν πλάτος, οὓσα λίαν δυσπρόσιτος. Πρέπει νὰ διαβῇ τις διὰ τοῦ μέσου ἀκριβέστατα, ὅτι ἂν ἡ λέμβος ἐγγίσῃ τὰ ἄκρα, συνιστάμενα ἐκ γωνιδῶν βράχων, κινδυνεύει νὰ γίνῃ θρύμματα· πρὸς τούτοις δὲ ὀρμητικὴ παλίρροια ἐφάνη εἰς ἡμᾶς, παρουσιαθέντας πρὸ τοῦ στομίου. Ὁ Κάσιος προσεκάλεσεν ἕνα τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ πορευθέντες εἰς ἑκατέραν ὄχθην, ἔνευσαν νὰ κοπηλατῶμεν δυνατὰ. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἡ λέμβος εἰσῆρχετο εἰς τὸ ἐπικίνδυνον πέρασμα, ἐμπόδισαν αὐτὴν οὗτοι διὰ μακρῶν βράδων ἀπὸ τῶν προσκειμένων βράχων, καὶ οὕτως εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λιμένα. Τὸ πέρασμα τοῦτο εἶναι τὸ μόνον, δι' οὗ δύναται τις νὰ ἀποβῇ τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι δύνανται νὰ εὐρύνωσιν αὐτὸ, ἀλλὰ προκρίνουσι νὰ κινδυνεύωσιν ἐνίοτε, ἢ ἐλάχιστον παρὰ τῶν ἐχθρῶν των νὰ αἰσθάνωνται φόβον.

Ὁ Κάσιος, ὅστις ὠδήγησε τὴν λέμβον εἰς τὸν λιμένα, παρεκίνησεν ἡμᾶς εὐγενῶς ν' ἀναβῶμεν εἰς τὸ χωρίον. Ἦμην ἐνδεσυμένος Γαλλιστὶ, φέρων ζῆφος, πῖλον, καὶ ἅπασαν τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν. Ἡ εἰδησις, ὅτι ἔφθασαν ξένοι, διεδόθη ἀμέσως. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά ἐξῆλθον τῶν οἰκιῶν των, καὶ ἦλθον νὰ ἴδωσιν ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ λοφίσκου· εἰδείκνυον δὲ μεγάλην περιέργειαν, καὶ μᾶς ἠρεύνων μετὰ προσοχῆς. Ἀφοῦ διέβημεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἅπασαι ἐταπεινώσαν σεμνῶς τοὺς ὀφθαλμούς των. Μεταξὺ τοῦ πλήθους ἦσαν ὠραιόταται. Τινὲς μᾶς ἐχαίρετον μὲ τὸ «Καλὴ ἡμέρα».

προσθέτουσαι τὸ, « Καλῶς ἤλθετε. » Ἡμεῖς δὲ ἀπεκρίθημεν αὐταῖς « εἴθε ἡ ἡμέρα αὕτη νὰ ἦναι εὐτυχῆς καὶ δι' ὑμᾶς, καὶ διὰ τοὺς ξένους σας ».

Ὁ ὁδηγός μας ἦτο εἰς τῶν ἐξοχωτέρων κατπίκων τῆς νήσου Κάσου. Οὗτος μὲ παρεκίνησε θερμῶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ μὲ εἰσήγαγεν εἰς αἴθουσαν, ἣτις καὶ τοι μὴ οὖσα μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένη, ἐδείκνυε πανταχοῦ καθαριότητα καὶ εὐχρηστίαν, ἔχουσα περίξ σοφᾶν. Μ' ἐπαρεκίνησε νὰ καθίσω ἐπὶ τινος ὑψώματος, ἐκεῖνος δὲ παρεκάθισε χαμαὶ, ἐνῶ παρεσκευάζετο τὸ πρόγευμα. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐπαρουσιάσθησαν ἔχουσαι ἀνὰ χεῖρας ὡς πρόσφατα, σῦκα καὶ σταφυλάς. Ἡ νέα Κασία ἠρῦθρίασεν ἐνώπιον ξένου, ὅστις ἀναμφιλέκτως τῇ ἐφαίνετο ἀλλοκότως ἐνδεδυμένος. Ἐνῶ ἐγευόμεθα μὲ καλὴν ὁρεξίν, καὶ ὁ ξενόδοχος μού μοι προσέφερε πλατὺ πατήριον πλήρες ἐξαιρέτου αἴνου, πολλὰ τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου ἦλθον πρὸς ἐπίσκεψιν, καὶ χαιρετήσασαι ἐκάθισαν μετὰ παύρησας. Ἰπὸ περιεργείας παροτρυνθείσαι, ἤρχισαν ἀμέσως ὑποτονθορίζουσαι καὶ ἐρευνῶσαι λεπτομερῶς ὅλα τὰ μέρη τῆς Γαλλικῆς ἐνδυμασίας. Σπανίως πλησιάζουσιν Εὐρωπαῖοι τὴν μονήρη ταύτην νήσον ὅθον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν συνειθισμένοι νὰ βλέπωσι κεφαλὰς ἐν χρῶ κεκαρμέναις, περιστοιχισμέναις διὰ λαχοῦρῶν, μακρὰ φορέματα διὰ ζώνης παλινρθούμενα, πώγωνας γενειῶντας, παρετήρουν μετὰ θαυμασμοῦ μακρὰν θεβοστρυχισμένην κόμην, πρόσωπον ἄνευ μυστάκιον, πῖλον παράδοξον, καὶ μικρὰ φορέματα, μέχρι γονάτων κατερχόμενα. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐφαίνετο, ὅτι ἐνεποίησεν εἰς αὐτὰς μεγάλην ἐντύπωσιν. Τὸ ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῶν περιπλανώμενον μειδίαμα, θεβαίως ἐδήλου ἐνεστῶσας παρατηρήσεις. Ὡς πρὸς ἐμὲ, παρετήρουν αὐτὰς μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέκρινα δύο νεάνιδας, αἵτινες ἤθελον εἶσθαι ὡσαῦται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Παρισίους.

Ἡ πρεσβυτέρα εἶχεν ὀφθαλμοὺς πλήρεις πυρός, ἐπιστεφομένους διὰ μαύρων τοξοειδῶν ὀφρύων. Ἡ μελαγχροινὴ τοῦ προσώπου χροιά ἦτο ζωηροτάτη· αἱ χαρίεσαι στρογγύλαι παρειαὶ ἐκαλύπτοντο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ νέων ῥόδων· τὸ μικρὸν στόμα τῆς ἐφαίνετο δημιουργηθὲν πρὸς ἔκφρασιν θελκτικῶν λόγων. Ὅταν ἐμειδία, οἱ λευκοὶ ὡς ἡ χιῶν ὀδόντες ἠμιλλῶντο πρὸς τὸ ἐρυθροῦν τῶν χειλέων τῆς. Τὸ πνεῦμά τῆς ἐφαίνετο σπινθηροβολοῦν. Λαμπρὰ ζωηρότης ἐνεψύχονεν ἅπαντας αὐτῆς τοὺς χαρακτῆρας. Ἡ ἐβένινος κόμη τῆς δεδεμένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, κατήρχετο ἀτμηλῶς ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ὅστις συνήνενε τὴν λάμψιν μὲ τὴν στιλπνότητα τοῦ ἐλέφαντος. Ὁ παρὰ τῆς φύσεως χυτὸς οὗτος τραχήλος, ἀπαλῶς ἐπεκτεινόμενος μὲ θαυμαστὴν ἀναλογίαν, ἐσχημάτιζε στρογγυλαινόμενος λαιμὸν ὑπερήφανον. Στηθὸδέσμη ἄνευ χειρῶν, πρὸς τὰ ἄνω ἡμιανοιγμένη, ἄφηνε νὰ ὑποφαίνωνται τὰ παρακείμενα ἡδονικὰ μέρη· ἐσθῆς δ' ἐκ βαμβακηροῦ λεπτοτάτου ὑφάσματος, λευκότητος ἐξαισίου, κατήρχετο μέχρι τῶν πτερνῶν. Ἦτο δὲ γραμμωτὴ δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν τεσσάρων δακτύλων τὸ πλάτος, καὶ ἐντέχνως κεντημένη· ζώνη ἔσφιγγεν αὐτὴν ἐλαφρῶς, καὶ ἐκυμάτιζε περίξ. Τοιαύτη ἦτο ἡ νέα Ἕλληνις, ἣτις ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν μου.

Ἡ ἑτέρα διημιρισθήτει πρὸς αὐτὴν τὴν δάφνην. Τὸ ἀνάστημά τῆς ἦτο κομψότερον, ὁ τρόπος τῆς εὐγενέστερος, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐλαμπον ἀπὸ γλυκεῖαν χαύνωσιν, καὶ ἐνέπνεον τὴν ἡδυπάθειαν. Αἱ μακρὰὶ βλεφαρίδες, συμμετρῶς κατερχόμεναι, ἐπεσκίαζον τὴν λάμψιν, ὡς εἰ ἐφοβείτο μὴ προδοθῆσαι τὰ τῆς ψυχῆς τῆς μυστήρια. Ἡ χροιά τοῦ προσώπου ἦτο λευκοτέρα, αἱ παρειαὶ τῆς ὀλιγώτερον κεχρυσιασμέναι, ὁμοιάζουσαι κρίνον ἀμυδρῶς μὲ ῥόδον θεβαμμένον. Οἱ χαρακτῆρες αὐτῆς, καὶ τοι μὴ ὄντες ἐπίσης ζωηροί, ἦσαν κανονικότεροι. Αὕτη ἦτο ἰδαλμα θαυμαστῆς ἀναλογίας. Ἐκ πρώτης μὲν ὀφθαλμῶς ἐφαίνετο ὀλιγώτερον ὡραία· ἀλλ' ἐνῶ παρεκτῆρει τις ἀ-

SISMANOGLIO

τήν, ἡ ἀρμονικὴ ἐντέλεια δῆγειρε τὸν θαυμασμόν. Ἡ θεὰ τῆς πρώτης ἐνέπνευσεν εὐθυμίαν· δὲν ἠδύνατό τις νὰ τὴν ἴδῃ ἀνευ εὐχαριστήσεως. Ἡ ἑτέρα, καὶ τοι κατ' ἀρχὰς μὴ προξενούσα ἐντύπωσιν, ἐάν τις παρετήρει αὐτὴν ἀσκαρδαμικτὶ, διέκρινε θέλγητρον ἀκαταμάχητον προσκείμενον εἰς τὸ πρόσωπόν της, καὶ ἡ καρδία του ἠσθάνετο θαθείας ἐντυπώσεις.

Ἄπασαι αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἐτίμησαν ἡμᾶς διὰ τῆς παρουσίας των, ἦσαν ὁμοιομόρφως ἐνδεδυμένοι. Πᾶσαι ἐφόρουσιν τὴν στηθοδέσμην, τὴν ζώνην καὶ τὴν μακρὰν βαμβακῆραν ἐσθῆτα. Ἡ μόνη διαφορὰ ὑφίστατο εἰς τὰ κεντήματα, ἅτινα ἐποικίλλοντο κατὰ τὴν ἀρέσκειαν ἐκάστης, καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κόμης. Τινὲς μὲν ἄφιναν αὐτὴν νὰ κυματίζῃ ἐπὶ τῶν ὤμων εἰς ἓνα ἢ περισσοτέρους πλοκάμους· τινὲς δὲ προσήλθον αὐτὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, καὶ τὴν ἐπανέρριπτον ἐπὶ τοῦ τραχήλου. Αὗται, ὧν σοὶ προσήνεγκα τὴν εἰκόνα, δὲν εἶναι αἱ μόναι ὠραῖαι, ἀλλ' αὗται μοὶ ἐνεποίησαν περισσοτέραν ἐντύπωσιν.

Ἰσως ὑπολάβητε, κυρία, ὅτι μετὰ τὰ μελαγχολικὰ θεάματα, τὰ προσβαλόντα τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἡ φαντασία μου ἀνεφλέχθη εἰς τὴν ὄψιν τῶν νεανικῶν τούτων προσώπων, καὶ ἐνησμενίσθη νὰ τὰ καλλωπίσῃ. Ταῦτο εἶναι πιθανόν. Ἀλλ' ἡ ἀπάτη αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ τινα χρόνον. Ἐμμεῖνα ὀκτῶ ἡμέρας ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ τὸν ἐλάχιστον χαρακτήρα, ἧς σοὶ προσήνεγκα εἰκόνας, δὲν παρήλλαξα. Ἐζωγράφισα ὅ,τι εἶδον, ὅ,τι ἠσθάνθη. Ὁμολογῶ δὲ, ὅτι ὁ θαυμασμός μου ἐξίσταται πρὸς τὴν εὐθυμίαν μου. Ἠλπίζον, ὅτι ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ἤθελον ἀπαντήσῃ δυστυχεῖς δούλους, στενάζοντας ὑπὸ τὸν δεσποτισμὸν τῶν Τούρκων, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κράτους αὐτῶν εἶδον λαὸν εὐθυμον, εὐδαίμονα καὶ ἐλεύθερον. Ἀλλ' ἐπανελλώμεν εἰς τὰς ὠραίας μας.

Μετὰ τὸ πρόγευμα ἐπανῆλθον αὐταί. Ὁ ξενόδοχος μου με ὠδήγησεν εἰς ἕτερον δωμάτιον, καὶ διὰ νὰ μοὶ ἀψῆσθαι δεί-

ματα τῆς πρὸς τοὺς Κασίους ἐμπιστοσύνης, καὶ πρὸ πάντων περὶ ἑαυτοῦ, ἐξήγαγεν ἕκ τινος κιβωτίου ἐνδεικτικὰ, γεγραμμένα ὑπὸ δύο Προβιγμιανῶν Γάλλων πλοίαρχων, τὰ ὁποῖα μ' ἐπαρεκάλεσε ν' ἀναγνώσω.

Τὸ ἐν περιεῖχε : — « Γάλλοι, οὗς ἡ τρικυμία ἤθελε ρίψει ἐπὶ « τῆς νήσου ταύτης ἐμπιστεύθητε εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς. « Ἐναυάγησα ἐπὶ τῶν βράχων της, καὶ οἱ Κάσιοι μοὶ ἔχο- « ρήγησαν πᾶσαν βοήθειαν, ἣν οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσιν εἰς « ὁμοίας συμφορᾶς. »

Τὸ ἕτερον δ' ἔλεγε : — « Γνωστοποιῶ τοὺς συμπατριώτασ μου, « οὗς ἡ τύχη ἤθελε προσπελάσει εἰς τὴν νῆσον ταύτην τοῦ « Γάζ (α) νὰ προσφυλάττωνται, καὶ νὰ δυσπιστῶσι πρὸς τοὺς « κατοίκους· διότι εἶναι πονηροὶ, κλέπται, καὶ οἱ ξένοι πρέ- « πει νὰ φοβῶνται τὴν πονηρίαν των. »

Ἐνεχείρισα τὸ παράδοξον τοῦτο ἔγγραφον εἰς τὸν ξενόδοχόν μου μὲ ἥθος εὐαρεσκείας, καὶ τῷ εἶπον, ὅτι δὲν εἶχον χρεῖαν τῶν ἐνδείξεων τούτων, διὰ νὰ πεισθῶ περὶ τῆς τιμιότητός του. Οὗτος δὲ τὸ ἐξησφάλισεν ὡς πρᾶγμα πολύτιμον, πατεύων, ὅτι κατέχει θησαυρὸν, καὶ ἡ πίστις αὕτη μοὶ ἐνεποίησε καλὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἠγνῶναι τὸ ἐμπεριεχόμενον, καὶ ὅτι ὁ δεύτερος πλοίαρχος τὸν εἶχεν ἐξαπατήσῃ, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἠθέλησα νὰ διαλύσω πλάνην, ἧτις τῷ ἐφαίνετο τοσοῦτον πολύτιμος. Ἄλλως τε τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦτο ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας ὠφέλιμον δυσπιστίαν. Ἐγὼ ἐπεστηρίχθην εἰς τὴν πρώτην ἐνδείξιν, καὶ διετέλουν ζῶν οἰκιακῶς μετὰ τῶν Κασίων. Μόνη μου πρόνοια ἠδύνατο νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ φαίνωμαι μετὰ αὐτῶν μόνος, ἀλλὰ συνοδευόμενος παρ' οἰκιακοῦ τινος, καὶ καλῶς ὀπλισμένος. Ἀλλ' αἱ φροντίδες αὗται μοὶ ἦσαν ἀνωφελεῖς, διότι πάντοτε ἠξιώθη παρ' αὐτῶν εὐαρέστων δεξιῶσεων.

(a) Les capitaines français, qui ont corrompu son nom; l'appellent, l'île du Gaz.

Επιθυμῶν νὰ γνωρίσω τὴν νῆσον ἀπῆλθον τοῦ χωρίου, καὶ διεύθυνα τὴν πορείαν μου εἰς τὸ ὑψηλότερον ὄρος. Ἐφθασα μετὰ μιᾶς ὥρας ὁδοπορίαν. Ἐκείθεν ἀνακαλύπτεται ἡ Κάρπαθος, ἣτις θαυμάσιον εἶναι μήκυνομένη, καὶ τῆς ὁποίας τὰ παράλια ἐπεκτείνονται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς. Εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ χωρίου ὄψιν τρία νησίδια (α) ἐκτείνονται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς καὶ πρὸς βορρᾶν, σχηματίζουσι αἰγιαλὸν ἀπέραντον, ὅπου τὸ πλοῖόν μας ἦτο προσωρμισμένον· ταῦτα εἰσὶν ἀκαλλιέργητα, παράγοντα μόνον θάμνους. Κάτωθεν τοῦ ὕψους ὅθεν παρετήρουν, ὑπάρχει μονόδριον περιστοιχισμένον ὑπὸ τινῶν συκῶν. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο διὰ σειρᾶς λοφίσκων καμπτομένων εἰς ἡμικύκλιον, σχηματίζεται πεδία μιᾶς λεύκης τὴν περιφέρειαν. Αὕτη καλλιεργείται ὑπὸ τῶν κατοίκων διὰ πολλῶν μόχθων. Ἐξ αὐτῆς ἀπέσπασαν τεμμάχια βράχων καὶ πετρῶν, δι' ὧν ἔκτισαν τοὺς τοίχους. Ἄπας ὁ χώρος οὗτος εἶναι διηρημένος εἰς μέρη διακεκαρμμένα, διανενημένα μεταξύ τῶν Κασίων, οἵτινες σπεύρουσιν ἐνταῦθα κριθὴν καὶ σῖτον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βροχερᾶς

(α) Ταῦτα εἰσὶ: 1) τὸ πρὸς Α. καλούμενον Κόσκινο· 2) τὸ πρὸς Δ. Ἀρμάθια [τὰ], τὸ καὶ μεγαλύτερον· καὶ 3) τὸ ἐντὼ μέσῳ Μακροῦ, ὅπου καὶ προσωρμίζονται τὰ πλοῖα τῶν Κασίων. Εἶναι δὲ ἀσφαλὲς μόνον ἐκ τῆς Ἀρκτου. Ἀπ' ἀνατολῶν δὲ καὶ δυσμῶν εἶναι επικίνδυνον, διότι οὐδὲν ἔχει νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἀπηνιώτην καὶ τὸν Ζέφυρον, ὅταν διεγείρωσι τὰ ὀρμητικὰ τῶν κύματα. Τὰ Ἀρμάθια εἶναι νῆσος εὐφορὸς σκεπασμένη ὑπὸ σχοίνων, ὅθεν ἐξάγεται ἀφθονὸς σχοινόκαρπος. Περιέχει δὲ καὶ ἀγροὺς ἀριστίμους, ὅπου οἱ Κάσιοι σπεύρουσι σῖτον καὶ κριθὴν. Τὸ περισσότερον μέρος τοῦ νησιδίου συνίσταται ἐκ γύψου, καλλίστης ποιότητος, ὃν ἀνορύττοντες φορτύνουσι κατ' ἔτος 15—20 πλοίων καντάρια 75000 περίπου, καὶ τὸν μεταφέρουσιν εἰς Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν συνήθως, εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς Πειραιᾶ. Οἱ Κάσιοι ἠδύνατο, ἂν ἤθελον, νὰ καλλιεργήσωσι τὸ νησίδιον τοῦτο ὁλόκληρον φυτεύοντες σιμῆς καὶ ἀμπέλους, πρὸς

ὥρας τοῦ ἔτους, διαρκούσης ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι διηκεῖς, καταπίπτουσαι μόνον κατὰ τοὺς μῆνας τούτους. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους, ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶναι ἀνέφελος καὶ διαυγής· ἅπασαι αἱ ἡμέραι εἶναι ὡραῖαι, πᾶσαι αἱ νύκτες ἑναστροί· αἱ δὲ θαλάσσιοι αὔραι μετριάζουσι τὴν θερμότητα. Ἰπὸ τοιοῦτον ὡραιότατον οὐρανόν, ἀπολαύει τις εὐφροσύνην εὐκρασίας, καὶ ὑγείας σχεδὸν ἀναλλοιώτου. Αἱ κατωφέρειαι τῶν λόφων εἰσὶν ἀμπελοσκέπαστοι, (α) ὅθεν παράγεται οἶνος λίαν ἐξαιρετός. Ἐθαύμασα πῶς οἱ φίλεργοι γαιοκτῆμονες ἠδυνήθησαν νὰ καλλιεργήσωσι τοὺς βράχους, μόλις κεκαλυμμένους διὰ λεπτοῦ στρώματος γῆς, καὶ ἐνησμενιζόμενῃ διανοούμενος, ἂν ἱκανοποιῇ τοὺς μόχθους αὐτῶν ἡ νῆσος, χορηγοῦσα τὰ πρὸς τὰ ζῆν ἐπιτήδεια.

τὴν παραγωγὴν τῶν ὁποίων ἡ γῆ εἶναι ἐπιτηδευσιτάτη. Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι δεδομένοι παντάπασι εἰς τὴν ναυτιλίαν παραμελοῦσι τῆς γῆς, στεροῦμενοι οὕτως εἰσοδημάτων, ὧν τινῶν ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην, καὶ δι' αὐτὰ καταναλίσκουσιν εἰς ἄλλα μέρη, ἀφ' ὧν μεταφέρουσι ταῦτα, πολλὰ χρήματα κατ' ἔτος. Ἀλλὰ πρῶτοντος τοῦ χρόνου θέλουσι μετανοήσῃ διότι δὲν ἔλαβον πρόνοιαν οὐχὶ μόνον τὸ νησίδιον τοῦτο νὰ καλλιεργήσωσι, ἀλλὰ καὶ τὴν νῆσον Κάσον, ἣς τὰ πλείστα μέρη εἰσὶ χέρσα, καὶ τῆς ὁποίας οἱ ἀμπελώνες, ἀφ' ὧν ἐξαιρετός παρήγετο οἶνος, ἀπωλέσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου. Εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς ἀσχολοῦνται ἤδη ὀλίγοι τινές, ἀλλ' ὁ ζῆλος οὗτος πρέπει νὰ ἠλεκτρίσῃ ἅπαντας ἐν γένει τοὺς ἰδιοκτητὰς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀσφάλεια τῆς ἰδιοκτησίας, ἐκεῖ καὶ οἱ ὡραιότεροι κῆποι μεταμορφοῦνται εἰς ἐρήμους, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσφάλεια αὕτη ἐκ τῶν Κασίων ἐξαρτᾶται, ἂν, χωρὶς νὰ προσμένωσι τῆς ἀδρανούς κυβερνήσεως τὴν ἐπικουρίαν, αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ὁμοφρονήσαντες ἐπιδιώξωσι τὸ ἐκ τῆς καλλιέργειας τῆς νήσου τῶν προσακώμενον συμφέρον.

(α) Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κάσου (1824) καὶ τὴν ἐκείθεν ἀπέλευσιν ἀπάντων σχεδὸν τῶν κατοίκων, ἡ

Εὐχαριστήσας τὴν περιέργειάν μου ἐπανήλθον εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου, ὅπου μὲ περιέμενον διὰ νὰ γευματίσωμεν. Μία ὄρνιθα μὲ ὀρύζιον, ἠὰ πρόσφατα, ἐξαίρετοι περιστεραι, τυρὸς, καὶ ἀξιόλογος οἶνος μὲ ἀπεζημῖωσαν διὰ τὰ δυσάρεστα φαγητὰ, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ ἄνδρες συνέτρωγον καθήμενοι κυκλῆδόν ἐπὶ ταπήτων, αἱ δὲ γυναῖκες ἦσαν εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον. Εἰς τοῦτο τὸ ἔθνος, καὶ τοι μὴ συνάδον πρὸς τὴν Γαλλικὴν ὄρεξιν, ὄφειλον νὰ ὑποκύψω. Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ἔδωκεν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον τὸ ποτήριον καὶ πρόεπιον εἰς τὸ καλόν μου κατευόδιον, ἐγὼ δὲ ἀντεπρόεπιον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Κασίων. Ἡ εὐθυμία ἤρχε τῶν συμποσιαζόντων, μέχρις οὗ κρότος ὀργάνων μᾶς παρεκίνησε νὰ σηκώσωμεν τὴν τράπεζαν.

Εἰκοσὰς νεανίδων ἀπασῶν λευχειμονουσῶν, μὲ κυματίζουσαν ἐσθῆτα, μὲ κόμην πεπλεγμένην εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν· ὠδήγουν δὲ νέον τινα, παίζοντα λύραν, καὶ συνοδεύοντα αὐτὴν μὲ τὴν φωνὴν του. Αἱ πλείσται ἦσαν χαρίεσσαι, ἅπασαι ἀνθηραὶ, καὶ τινες διεφιλονείκουν πρὸς τὰς δύο ὡραίας, περὶ ὧν σοὶ ἀνέφερα. Σᾶς ὁμολογῶ, Κυρία, ὅτι ἡ θεὰ αὕτη μὲ κατέθελεξεν· ὁ ὁμοιόμορφος στολισμὸς τῶν Νυμφῶν τούτων, ἡ σεμνότης, ἣτις ἐπηύξανε τὰ θέληγτρα τῶν, ἢ ἐπὶ τοῦ μετώπου διαλάμπουσα αἰδιώς, ἢ διὰ τῆς κοσμιότητος μετριαζομένη εὐθυμία, ὅλα ταῦτα μ' ἔκαμαν νὰ πιστεύσω, ὅτι μετεκομισθῆν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Ἦρχισαν σχημα-

γῆ ἔμειπεν ἀκαλλιέργητος, καὶ τὰ βρόχινα ὕδατα καταφέροντα ἐκ τῶν ὀρέων ἐσχημάτισαν χειμάρρους, οἵτινες καταφέροντες πέτρας ἐκάλυψαν ἀπάσας τὰς πεδιάδας, ὥστε ἐξηφανίσθησαν παντελῶς ὅλοι αἱ ἀμπελώνες καὶ συκεῶνες. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Κασίων ἐπὶ τῆς νήσου των (1840) ἤρχαντο αὖθις καλλιεργοῦντες τὴν γῆν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε ν' ἀποκαταστήσωσι τὴν προτέραν καλλιέργειαν, ἐπασχοληθέντες ἰδίως εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἰς ἣν καὶ τῶ ὄντι θεωμασίως εὐδοκίμησαν.

τιζουσαι κύκλον, καὶ μ' ἐπαρεκίνησαν νὰ χορεύσω· δὲν περιέμεινα πολὺ. Ὁ κύκλος, ὃν ἐσχημάτισαμεν εἶναι παράδοξος, διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν εἶναι συμπεπλεγμένος. Ὁ χορευτὴς δὲν παρέχει τὴν χεῖρα εἰς τοὺς δύο πλησιεστέρους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπομένους δύο, εἰς τρόπον ὥστε ἔχουσιν ἐσαυρωμένους τοὺς βραχίονας ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν τῶν γειτόνων αὐτῶν, περιπεπλεγμένων ὄντων εἰς κρίκους διπλῆς ἀλύτου. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο δὲν εἶναι ἄνευ χάριτος, καὶ αἰσθάνεται τις τὴν αἰτίαν. Ἐν μέσῳ τοῦ κύκλου κάθηται ὁ μουσικὸς παίζων καὶ τραγωδῶν συνάμα. Ἄπαντες ἠκολούθουν ἀκριβῶς τὸν ρυθμὸν, ὅτε μὲν προχωροῦντες, ὅτε δὲ ὀπισθοδρομοῦντες, εἴτε περὶ αὐτὸν στρεφόμενοι. Ὅσον δι' ἐμέ, ἄφίνα νὰ μ' ἔλκωσιν, ὁ δὲ νοῦς μου ἐνησχαλεῖτο ὀλιγώτερον εἰς τὸν χορὸν, ἢ εἰς τὰ συνιστῶντα αὐτὸν πρόσωπα.

Τὴν ἐπαύριον περιέτρεξα τὸ χωρίον (α) συνιστάμενον ἐξ ἑκατοντάδος οἰκιῶν, ἐκάστης κατοικουμένης ὑπὸ μιᾶς οἰκο-

(α) Ὁ Σαβαρῆς ἀναφέρει ἓν χωρίον. Ἄλλ' ἔταν οὗτος ὑπῆγεν εἰς Κάσον δηλαδὴ πρὸ 80 ἐτῶν, ὑπῆρχον τέσσαρα χωρία, ἅπαντα πρὸς Βορρᾶν τῆς νήσου κείμενα, καὶ μικρὸν ἀπέχοντα τὸ ἐν τοῦ ἄλλου· εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς: 1) Ἀ γ ί α Μ α ρ ί ν α (ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνης) τὸ καὶ πολυπληθέστερον τῶν λοιπῶν. 2) Ἀ λ β α ν ι τ ο χ ῶ ρ ι ο ν. 3) Π ὁ λ ι (τοῦτο τὸ χωρίον εἶναι ἢ παρὰ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη ὁμώνυμος τῆς νήσου πόλις), καὶ 4) Π α ν α γ ί α (ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ναοῦ τῆς Θεοτόκου.) Κατὰ τὸ 1840, ὅτε οἱ Κάσιοι ἐπανήλθον εἰς τὴν πατρίδα των ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἔκτισαν καὶ νέον χωρίον παρὰ τὴν θάλασσαν, εἰς θέσιν καλουμένην Φ ρ ὶ, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα ἡ πόλις (1). Ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ ναυπηγεῖον, ὅπου κατασκευάζονται τὰ πλοῖα τῶν Κασίων καὶ ἅπαντα τὰ δημόσια καταστήματα. Ἔπάρχει δὲ καὶ μικρὸν ἐπίγειον, ὅπερ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ἐνταῦθα, ὅτι εἶναι ἐγκεκολλημένον, ἔχον στόμιον 12 ποδῶν

(1) Ἡ πόλις αὕτη ἐξήναται κατὰλλήλως τὰ ὀνομασθῆ Πασε:δωνία.

γενείας. Ἀπασαι αἱ οἰκίαι εἰσὶ λιθόκτιστοι καὶ στερεαί. Περιέχουν δὲ δύο ἢ τρεῖς αἰθούσας κατωγαίους, μὲ ζεύγος δωματίων. Ἐκάστη ἔχει κλίβανον καὶ δεξαμενὴν, σκαμμένην ἐπὶ πετρῶν διὰ τῆς ἄκρας τῆς σμύλης. Αἱ δεξαμεναὶ αὐταὶ πληροῦνται ὕδατος κατὰ τὴν βροχερὰν ὥραν τοῦ ἔτους, διατηρουμένου ἐν αὐταῖς καθαροῦ καὶ διαυγοῦς. Ἐκτὸς τούτου ἑκατὸν θήματα κατωτέρω τῆς συνοικίας εὐρίσκεται ὡραία κρήνη, φέουσα καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Εἰσῆλθον εἰς τὰς πλειότερας οἰκίας, ὅπου εὔρον τὰς γυναῖκας ἐπισηχολημένας εἰς τὸ κλώθειν καὶ κεντᾶν, καὶ ἑτέρας εἰς τὸ ὑφαίνειν τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα ὑφάσματα, δι' ὧν ἐνδύονται. ἔχουσι μικροὺς ὑφαντήρας, ἀλλ' εἶναι λίαν νοήμονες, ἐργαζόμεναι μὲ μεγάλην ἐπιδεξιότητα. Πανταχοῦ εἶδον ἐνεργητικότητα, φιλεργίαν καὶ θελκτικὴν καθαριότητα. Τυχῶν οἰκιακῆς ὑποδεξιότητος παρά τινων συγχορευτριῶν μου, ἤρχισα συνομιλῶν καὶ ἐρωτῶν αὐτάς, διατί, ἐνῶ ὑπάρχουσι τοσοῦτον ὡραῖαι γυναῖκες εἰς τὴν νῆσον των, δὲν εὐρίσκονται ἄνδρες; (δὲν εἶχον ἀπαντήσῃ παρά πέντε ἢ ἕξ) ἐκεῖναι μοὶ ἀπάντησαν, ὅτι κατὰ τὸ ἔαρ, τὸ θέρος, καὶ μέρος τοῦ φθινοπώρου, αἱ Κάσιοι ἐταξείδευον. α Ἐμπορεύονται, προσέθηκάν

τὸ πλάτος δυσπρόσιτον, καὶ ἐπιτειδίδιον μόνον εἰς προσορμισμὸν λέμβων. Ἰπάρχει δὲ καὶ θέσις τις πρὸς Α. καλουμένη Ἐμποριὸς, ὅπου δι' ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ 1843, ἀνεφάνη ἡ θέσις ναοῦ πολυτελεστάτου, κίονες μαρμαρίνοι, καὶ διάφορα ἄλλα κοσμήματα, δι' ὧν ἀποδόμησαν ναὸν ἀξιόλογον ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, καλούμενον Παναγία τοῦ Ἐμποριοῦ. Εὐρέθη δὲ ἐν τινι ὑπογείῳ ἢ εἰκῶν, παρισώσα τὴν Θεοτόκον κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Παναγίας τοῦ Κίκου ἐν Κύπρῳ. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἔκτισαν οἶκους, χρησιμεύοντας διὰ τὰ αὐτῶν ναυπηγούμενα πλοῖα. Ἰπάρχει δὲ καὶ ὑρμιάκος, καὶ ἐρείπια οἰκιῶν, ὅθεν τεκμαιρέται ὅτι τὸ πάλαι ἦτο πόλις πολυτελής καὶ μεγάλη.

εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, ἔρχονται ἐκ διαλειμάτων κομίζοντες τὰ τρόφιμα, ὅσων αἱ οἰκογένειαι των ἔχουσι χρεῖαν, διαγούσι δὲ μετ' αὐτῶν τὸν χειμῶνα μόνον. Σπείρουσι τοὺς ἀγρούς κατὰ τὸν Νοέμβριον, συγχομίζουσι τοὺς καρποὺς κατὰ τὸν Μάρτιον, καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφουν εἰς τὸ ἔργον των. Τὰ προϊόντα, ἅτινα παράγει ἡ νῆσος δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ θρέψωσι τοὺς κατοίκους, ὥστε ἀναγκάζονται νὰ προμηθευθῶσιν ἀλλοχόθεν. Διὰ τῶν προσπαθειῶν τούτων, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶμεθα πλούσιοι, τοῦλάχιστον ζῶμεν εἰς εὐάρεστον μετριότητα. Τὰ παιδιά συνοδεύουσι τοὺς πατέρας των καὶ γίνονται θ α λ α σ σ ι ν ο ἰ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπουσίας των, ἡμεῖς κλώθωμεν τὸ θαμβάκιον, ὅπερ ἐλέπετε, καὶ ὑφαίνομεν μέρας τῶν φορεμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἡμετέρων ».

Καθ' ὅλας μου τὰς ἐπισκέψεις, ἐθαύμασα τὴν τάξιν καὶ τὴν φρόνησιν τῆς μικρᾶς ταύτης Δημοκρατίας, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἔνωσιν, αἵτινες βασταεύουσι μεταξύ τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ καθ' ὅλου τὴν γλυκεῖαν χαρὰν, τὴν εὐχαρίστησιν, αἵτινες φαίνονται εἰς τὰ πρόσωπα ὅλων. — « Εὐτυχῆς λαὸς, ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν! Ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ ραδιουργία δὲν διαπαράσουσι ποτὲ τὴν ἡσυχίαν σου. Ἡ τοῦ χρυσοῦ δίψα δὲν διασφείρει ποσῶς τὰ ἔθνη σου! Αἱ ἐριδες καὶ αἱ θυχόναι, τὰ ἐγκλήματα, δι' ὧν αὐταὶ πληροῦσι τὴν γῆν, εἰς σὲ εἰσὶν ἄγνωστα. Ἐπὶ τῆς νήσου σου δὲν βλέπει τις τὸν συμπολίτην κομπάζοντα διὰ τοὺς τίτλους καὶ τὸν πλοῦτόν του, ὥστε νὰ καταθλίβῃ εἰς τοὺς πόδας του τὸν δυστυχῆ του συμπατριώτην. Δὲν ὑπάρχει θεράπων εὐτελής, ὅστις νὰ κολακεύῃ τὰ ἐλαττώματα τοῦ κυρίου του. Ἐνταῦθα ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἴσος πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Κάσιος δὲν ἐρυθριᾷ οὐδ' ἐξευτελίζεται ἐνώπιον ἄλλου Κασίου». — Τὸ σέβας καὶ ἡ ἀμοιβαία ὑπόληψις συνενόησιν αὐτούς: αἱ ἀθῶαι ἠθοναὶ, ἅς ἡ φύσις παρέχει εἰς ὅλους τοὺς θνητοὺς, εἰσὶν αἱ ἀπολαύσεις των. Ἡ αὐτάρκεια καὶ ἡ ἰσότης σχηματίζουσι τὴν βάσιν τῆς εὐδαιμονίας των.

Ἐν ταύταις χάσιν τοῦ ἀξιοπίστου τῆς ἱστορίας, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσω, ὅτι σχῶν ἰδιαιτέρας συνεντεύξεως μετὰ τινῶν ὀραίων Κάσιων, παρέστησα αὐταῖς κολακευτικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῶν Γαλλίδων. Παρέστησα αὐτάς κομψῶς ἐνδεδυμένας, συνεχῶς κοσμουμένας διὰ χρυσοῦ, μετάξης καὶ ἀδαμάντων, φερομένας ἐπὶ μεγαλοπρεπῶν ἀμαξῶν, πορευομένας ἀφ' ἑορτῶν εἰς ἑορτάς, καὶ ἀπὸ θεαμάτων εἰς θεάματα, περιεστοιχισμένας ὑπὸ ἑοραστῶν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸ ἀρέσκειν διανοουμένων· ἐν γένει ἐπισησολημένας εἰς τὰς ἡδονάς, καὶ χωρούσας διηνεκῶς πρὸς νέας ἀπολαύσεις· Ἐξωγράφησα εἰς αὐτάς μόνον τὰ ῥόδα ζωῆς τοσοῦτον εὐαρέστου. Αὗται ἐράνησαν καταγοητευθεῖσαι, καὶ στεναζούσαι καθ' ἑαυτάς παρετήρουν ὡς ἐλεεινὴν τὴν νῆσον των, καὶ ἠθέλησαν νὰ ἴδωσιν ἑαυτάς μετακομισθεῖσας εἰς Γαλλίαν. Τοσοῦτον ἡ ἀνθρώπινος καρδία παραφέρεται, ὥστε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν εὐδαιμονίαν, ἧς ἀπολαύει, διὰ νὰ παραδοθῆ εἰς λαμπρὰς χιμαίρας, ὡς παριστᾷ εἰς αὐτὴν ἡ φαντασία!

Ἄλλην τινὰ ἡμέραν ἐπεσκέφθη δύο ἀδελφάς, αἰτινες ἐλέγοντο ἐρασιμιώταται. Ἡ κατήφεια ἐβασίλευεν ἐν τῇ οἰκίᾳ των· ἐν μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν διέφευγον οἱ στεναγμοὶ των. Ἡ πρεσβυτέρα ἄγουσα σχεδὸν τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος, ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ὀραία, καὶ μορφῆς λίαν ἐνδιαφερούσης. Αὕτη δὲν παρευρέθη εἰς τὸν χορόν. Βαθεῖα μελαγχολία ἐκάλυπτε τὴν καλλονὴν της· ὁ χρωματισμὸς τῶν παρειῶν της σχεδὸν ἀπεσβέσθη, θνήσκουσα φλόξ ἔλαμπεν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν της· τὰ δάκρυα ἔφευγον ἐκ τῶν μακρῶν βλεφαρίδων της. Πόσον ἦτο συγκινητικὴ! Ἡ νεωτέρα ἀδελφή της συνεμερίζετο τὴν θλίψιν της, ὁμοίᾳ οὖσα πρὸς ἄνθος, ἔπερ τεθειμένον εἰς τὴν σκιάν, δὲν ἐθερμάνθη ὑπὸ τῶν λαμπρῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, ἀλλ' ἐμαράνθη κατὰ τὴν ἀναβλάστησίν του. ἠθέλησα νὰ παραγυρῆσαι τὰς ὀραίας ταύτας

τεθλιμμένας, ἀλλὰ δὲν εἶχον οὐδὲν ἐπὶ τῆς καρδίας των δικαίωμα, μὴ δυνάμενοι εἰς τοσοῦτον μικροῦ χρόνου διάστημα νὰ ἐμπνεύσω αὐταῖς ἐνδιαφέρον τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀξιώθω ν' ἀπομάξω τὰ δάκρυά των. Γινώσκω, ὅτι ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἀπώλασε περιλημμένον σύζυγον. Ἐλεγον, ὅτι ἦτο τὸ ὀρειότερον ζεῦγος τῆς νήσου, ὅτι ὁ ἔρωσ συνήνωσεν αὐτούς, καὶ ὅτι μετὰ ἓνα μῆνα ἀπὸ τοῦ γάμου των, ὁ δυστυχὴς νέος ἐναυάγησεν.— « Ἡ θάλασσα, προσέθηκάν, κατέπιεν αὐτὸν εἰς τὴν γέννησίν του, διότι δὲν εἶχε συμπληρώσει ἀκόμη τὸ εἰκοστὸν ἔτος. Ἡ νεωτέρα, τρυφερῶς ἀγαπῶσα τὴν ἀδελφὴν της κλαίει μετ' αὐτῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη αὕτη ἡ λύπη της· δεκαεξαετῆς οὖσα εἶναι ἄγαμος, καὶ εἰς τὸν τόπον τούτον οἱ ἄνδρες εἰσὶ σπάνιοι. Ἡ θάλασσα καταναλίσκει μέγα μέρος αὐτῶν. Οὕτως αἱ πλείσταί των θυγατέρων μας μένουσιν ἀνεῦ συζύγων ».

Ἡ κρίσις αὕτη μ' ἐξήγησε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν Κρήτῳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἀπαντῶνται Κάσιαι, ἐκούσιως ζευτευόμεναι. Αἱ νεάνιδες αὗται στερούμεναι προστάτου, συγγενῶν, ἢ φίλων, ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετῶσιν· ἡ ἀθωότης αὐτῶν κινδυνεύει μεγάλως. Συνεχῶς συνεπαγόμεναι ὑφ' ἑτέρων παραδειγμάτων, εἴτε πλανώμεναι παρὰ πλουσίων ἐμπόρων, διάγουσι ζωὴν ἀνεξάρτητον. Εἶδον πύλλας ἐπιλαθόμενας τῶν ἠθῶν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, ἀπολεσάσας τὴν ἀφέλειαν, καὶ τὸ ἀδελον τοῦ χαρακτήρος, ἕπερ συνιστᾷ τῶν συμπατριωτίδων αὐτῶν τὰ θελγητρα.

Κατὰ τὴν ἐν Κάσῳ διαμονὴν μου κατήχθη πλοιαρίον τι μὲ φορτίον ὄρυζιου, πεπονίων, ῥοιδίων, καὶ διαφόρων ὀπωρικῶν. Ἄπασαι σχεδὸν αἱ γυναῖκες κατέβησαν τοῦ χωρίου, ἐλθοῦσαι προθύμως νὰ ὑποδεχθῶσιν, αἱ μὲν σύζυγον, αἱ δὲ πατέρα, καὶ ἄλλαι ἀδελφὴν ἢ ἐραστήν. Δὲν εἶδον ζωρότερον ἐκφραζομένην τὴν εὐχαρίστησιν· ἐνηγιαλίζοντο αὐτοὺς μετὰ παραφορᾶς, τοὺς ἔφερον ἐπὶ τῶν βραχιμίων, καὶ

προσέφερον εὐχαριστήρια τῷ Θεῷ, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς αὐτὰς ἐκείνους, δι' οὓς καθ' ἑκάστην προσηύχοντο. Ὅλα τῆς χαρᾶς τὰ σημεῖα, ὅλαι αἱ ἐκφράσεις τοῦ ἔρωτος ἐπεδαφιλεύοντο ἀμοιβαίως· τὸ θέαμα ἦτο ἀληθῶς συγκινητικόν. Ἴδου, εἶπον καθ' ἑμαυτὸν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας! Ἴδου ἡ ἐξαιρετος ἐκείνη εὐαισθησία, ἣτις διέκρινεν αὐτοὺς ἀφ' ὄλων τῶν λαῶν τῆς γῆς! Ὁ βράχος οὗτος διεφύλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ζυγῶν τῶν Τούρκων, καὶ διατήρησεν τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν χαρακτήρα!

Ἡ μεσημβρία τῆς ἀξιωματικότητος ταύτης ἡμέρας καθιερώθη εἰς τὴν διασκέδασι. Ὁ Κάσιος πλοίαρχος ἔδωκε μικρὸν χερσὶν, εἰς ὃν παρεμύθη καὶ γὰρ προσκληθεῖς. Ἡ αἴθουσα ἦτο καλῆς χερσουργίας. Ἡ κόμη αὐτῶν ἦτο εὐώδης, περιβεβλημένη τὰς ὀρεινέρας στηθαδέμας, τὰς καλλιτεχνικώτερον πεποικιλμέναις ζώναις, καὶ τὰς λευκοτέρας ἐσθῆτας. Ἐσημάτισαν δὲ διαφόρους κύκλους, περιπλέξαντες τοὺς βραχιόνων κατὰ τὴν συνήθη τῶν Τούρκων τρόπον. Δύο λύραι καὶ τραγοδισταὶ, καθήμενοι ἐπὶ τιμῆς ὑψώματος, ἐνεψύχονον τὰς κινήσεις αὐτῶν· εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἑταίρων ἢ εὐθυρία· οἱ νεύλιδες νεανίσκοι παρετέθησαν παρὰ τοῖς ἑταίροις καὶ ἐρωμέναις αὐτῶν, ὡς περικυλίωσαν διὰ τῶν βραχιόνων χερσούντες, καὶ ἀμοιβαίως αἰσθανόμενοι τοὺς παλμοὺς τῶν καρδιῶν τῶν· οὕτως ἡ χαρὰ ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ προσώπου ὄλων. Αἱ γὰρ Ἕλληνίδες εἶχαν τὸ ὄμμα ταπεινωμένον, ὑποβλέπουσαι, ἀλλὰ τὸ ἐρώθημα καὶ οἱ παλμοὶ τοῦ στήθους ἐξήγγελλον, ὅτι εὐρίσκοντο πλησίον πεφλημένων προσώπων. Πόσῃν ἡ ἀφελὴς αὕτη διασκέδασις ἐπροξένει εὐχαρίστησιν! Ἐκάστη κίνησις ἦτο ἀπόλαυσις τις. Αἱ ἡμέτεραι περιζήτητοι χορευτρίαι ἔχουσιν ἀπείρως πλεονέτερον χάριον, κομψότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν! Ἀλλ' ὅπως εἶναι ψυχρὰ ἀπέναντι τοῦ ἀφελοῦς τοῦ κύκλου! Εἰς τιμῆς ὑπάρχει ἡ ματαιότης μόνη, εἰς τιμῆς ἡ καρδία λαλεῖ πρὸς τὴν καρδίαν δι' ἐνὸς βλέμματος, μειδιήματος, καὶ καθόλου διὰ τῆς ἀφῆς. Ἡ σαφὴ φύσις

ἔθεσε τὴν εὐδαιμονίαν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Ὁ πλοῖσιος στοχάζεσθαι, ὅτι κατέχει αὐτὴν ἐντὸς τῶν κόλπων τῶν λαμπρῶν συναναστροφῶν, ὡς σχηματίζει, ἐπιδεικνύων πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ζητῶν ἢ ἀγοράσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ χρυσοῦ. Ἀγνοεῖ ἄρα, ὅτι ἡ εὐδαιμονία φεύγει τὸν ὀχληρὸν κόμπου, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκουσίως μεταδίδωσιν αὐτὴν, καὶ ποσῶς δὲν ἀνταλλάσσεται;

Οἱ Δυτικοὶ ἄνεμοι μὲ κατέχουσιν ὀκτὼ ἡμέρας, εἰς τὰ παράλια τῆς Κάσου, ἀλλ' εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν διὰ τὸ πείσμα τοῦ ἀνέμου. Διέτρεξα χώρας, ὅπου ἡ φύσις ἐλευθέρως παράγει ὄλους τοὺς θησαυροὺς τῆς· εἶδον ἄλλας, ὅπου οἱ Τούρκοι ἀναγκάζουσι τὴν φύσιν νὰ κρύπτῃ τὰς εὐεργεσίας τῆς· πανταχοῦ ἀπήντησα δυστυχεῖς λαοὺς, οὐχὶ ἰδίου ἐλαττώματος ἕνεκα, ἢ τῆς ἀφορίας τῆς γῆς, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἐγκληματικῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἣν εἶναι ὑποτεταγμένοι. Μεταξὺ τῶν δούλων, τῶν ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ὑποκλινόντων τὸν αὐχένα, ἀπήντησα βράχον, τριῶν λευγῶν τὴν περιφέρειαν, ὅπου εἶδον λαὸν εὐδαίμονα, ἐπειδὴ Τούρκος δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ. Ἐνταῦθα ἕκαστος πατὴρ οἰκογενειάρχης εἶναι κυρίαρχος ἐντὸς τοῦ οἴκου του. Δικάζει τὰς ἀναφυόμενας ἐν αὐτῷ διαφορὰς, αἱ δὲ ἀποφάσεις του ἔχουν ἰσχὴν Νόμου. Ἡ πατρικὴ τρυφερότης εἶναι τὸ ἐχέγγυον τῆς ἀρθότητος καὶ τοῦ δικαίου αὐτῶν.

Ἐὰν ἀναφυῶσι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γέροντες (α) συναθροίζονται, καὶ τὰς διαλύουσιν.

(α) Οἱ ἱερεῖς οὗτοι εἰσὶν ὁ λεγόμενος Ἱερὸς Κλήρος· τὰ μέλη τούτου ἐκλέγονται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, ἔχοντα κληρονομικὸν κατὰ τὰξιν πριωτοτοκίας τὸ ἀξίωμα officium, (ἐξ οὗ καὶ οἱ ἱερεῖς οὗτοι καλοῦνται officiali), τὸ ὅποσον, ἀποθανόντος τοῦ δικαιοῦχου προσώπου, ἀγοράζει αὐθις ὁ κληρονόμος του. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι γενεαλογικῶς εἶναι κάτοχοι τῆς γνώσεως τῶν ἐθίμων, δι' ὃν δικάζουσι τὰς εἰς

εἶναι δὲ αὐταὶ σπανιώταται μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν, ὄντων ἀπάντων ἴσων, καὶ ἀγνοούντων τήν τε ἔνδειαν καὶ τὸν πλοῦτον. Ἄπαντα τὰ μέλη τῆς μικρᾶς ταύτης κοινωνίας ἐνασχολοῦνται. εἶδον τὰς ὠραιότερας νεάνιδας καταβαινούσας εἰς τὴν κυλιάδα διὰ νὰ πλύνωσιν, ὡς ἐπὶ Ὀμήρου, κατὰ σειράν εἰς τὴν βέουσαν κρήνην. Ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ταπεινώνει πρὸς αὐτάς, εὐθύμως καὶ δι' ἀσμάτων ἐργαζομένας. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τόπους, ὅπου ὁ πλούσιος δὲν δύναται νὰ ἐκμισθώσῃ τοῦ πτωχοῦ τοὺς βραχίονας, ἐρυθριῶν αὐτὸς νὰ ὑπηρετῇ διὰ τῶν ἰδίων.

Οἱ περιηγηταί, οἵτινες παρετήρησαν τοὺς ὑπὸ τὸν Ὄθωμα- νικὸν ζυγὸν Ἕλληνας, λογικῶς ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν δο- λιότητα, τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν χαμέρπειαν. Τὰ ἐλαστώ- ματα ταῦτα δὲν εἶναι ἔμφυτα εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν, ἀλλὰ γεν- νῶνται ἐκ τῆς δουλείας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διατελοῦσιν. Οἱ κά- ποικοι τῆς Κάσου εἰσὶν Ἕλληνες· ἀκτὶς ἐλευθερίας τοὺς φω- σίζει· εἶναι φιλόπονοι, τίμιοι, εὐαίσθητοι, καὶ ἠθικοί. Στείλει εἰς αὐτοὺς Κ α δ ἦ ν τινὰ, ἢ Μ ο υ τ ε β ε λ ἦ ν, ἢ Π α σ ᾶ ν, καὶ θέλει καταστήσῃ αὐτοὺς δολίους καὶ διαφθαρμένους, ὡς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔθνους των. Τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἔπεται ἀναντιόρθητος ἀλήθεια, ἣτις ὄφειλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς πᾶσαν Κυβέρνησιν. Ἐγγίνει ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀγαθός, ἐνόσω διατηρῇ τὰ φυσικὰ του δικαιώματα, τὴν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

τὴν δικαιοδοσίαν των ὑπαγομένης δίκας. Δικάζουσι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πολιτικὰς δίκας συνεδριάζοντες ἐνεργεῖα τοῦ Ἀρχιερέως προέδρου, ἢ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, τοῦ ἐπιτρόπου του· ἐκ τούτων δ' ἕκαστος ἔχει ἀποκλειστικὰ τινὰ καθήκοντα, ὡς λ. γ. ἄλλος συντάσσει τὰς διαθήκας καὶ ἄλλος τὰ προ- κιστήματα, καὶ ἕτερος τὰ πωλητήρια ἀκινήτων κτημάτων.

Τὰς ἐμπορικὰς δίκας δικάζουν οἱ δήμαρχοι ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, μετὰ τοῦ Συμβουλίου. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον αἱ ἐμπορικαὶ διαφθοραὶ τὸ πλείστον γινώσκονται ἀπὸ τῶν δικαστῶν.

καὶ τὴν ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΝ. Ὅταν ἀφαιρηθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ ταῦτα καταστρέφεται.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΑΒΑΡΗ ΙΖ'.

Ἐλαβεν ἤδη πέρας ἡ εἰς Κάσον διαμονὴ μας. Ὁ πλοῖ- αρχος ἀνυπόμονος ἐσήκωσε τὴν ἄγκυραν, ἔμα πνεύσαντος οὐρίου ἀνέμου. Ὁ ἄνεμος ἤδη ἠθέλησε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν εἰμαρμένον σκοπὸν του. Πνέων ἀκριβῶς ἐκ τῆς πρύμνης, εἴθησε τὸ πλοῖον ἠρέμα εἰς τὴν Σ τ α ν δ ί α ν. Ὀλιγώτερον τῆς μιᾶς ἡμέρας διέβημεν τὸ ἀκρωτήριο τῆς νήσου, καὶ ἠγκυ- ροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα· ἐπρολάβσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν. Μόλις εἶχον ρίψει τὴν ἄγκυραν, ὅτε ὁ Δυτικὸς ἄνεμος ἐπανέ- λαβε τὸ κράτος του, καὶ ἡ θάλασσα κατέστη τρικυμιώδης. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ταχύτερον ἂν ἔπνεεν ἠθέλομεν ἐπι- στρέψει εἰς Κάσον, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάμνησις θέλει μείνει ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐγκεχαραγμένη εἰς τὴν μνήμην μου.

Δ ί α , σήμερον Σ τ α ν δ ί α , κεῖται μακρὰν τῆς πόλεως Ἰρακλείου τέσσαρας λεύγας. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἀπολύτως ἄκαρπος, μὴ εὕρισκομένων ἐν αὐτῇ οὔτε χωρίων, οὔτε κα- τοίκων. Οἱ βᾶτοι, αἱ πυράκανθαι καὶ ἕτεροι θάμνοι, τοὺς βράχους καλύπτοντες, χρησιμεύουν διὰ τροφὴν τῶν αἰγάγων, αἵτινες εὕρισκονται ἐνταῦθα εἰς μέγαν ἀριθμὸν. Τρέχουσι δε μὲ τόσῃ ταχύτητι εἰς τὰ πλάγια τῶν κρημνῶν, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ πλησιάσῃ τις αὐτάς. Πολλάκις ἐξήλ- θομεν εἰς κινήσιον, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιτυχίας.

Ἡ Στανδία ἔχει τρεῖς λιμένας, ὅπου προσορμίζονται τὰ εἰς Κρήτην ὑπὸ φορτίον πλοῖα. Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους φαίνεται ἡ πόλις, ἀλλ' ἡ θάλασσα ἦτο τόσῳ τρικυμιώδης, ὥστε οὐδεμίαν λέμβον ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ τῆς φυλακῆς ταύτης. Ἐν τούτους τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μας, ἀπρόμηκτος τις Τοῦρκος ἐπλησίασε μὲ μικρὰν τινα λέμβον, ὅστις εἶπεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου περιέμενον τὸ πλοῖόν μας, ὅτι εἶδον αὐτὸ λοξοδρομοῦν εἰς ταῦτα τὰ παράλια, καὶ ὅτι ἐφοβοῦντο μήπως ἀπυλίσθη. Ὁ σφοδρὸς ἄνεμος ἐξηκολούθει κατέχων ἡμᾶς ἐπὶ τῶν ἐρήμων τῆς Στανδίας βράχων. Τέλος τὴν τετάρτην ἡμέραν προσῆλθε λέμβος τις, ἣτις παραλαβοῦσα ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν σχεδὸν μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τοῦ ἔξ Ἀλεξανδρείας ἀπόπλου μας.

ΤΕΛΟΣ.

Ἡ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ

ἢ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΤΟΥ 1824.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἐνέδυσσα μὲ τὸν ἀνθρῶν τῆς ποιήσεως μανδύαν. Μὴ ἔχων ἀξιώσεις εὐτυχοῦς βροτοῦ ὑπὸ τῶν Πιερίδων γαλακτοτροφηθέντος, προσφέρω τὰ ἀσθενῆ μου ταῦτα ἔπη, ὡς νεκρικὰ ἄνθη ἐπὶ τῶν τάφων γενναίων ὑπὲρ πατρίδος θυμάτων. Ὑλὴν ἐπίσημον στιχηρῶς πως κατειργάσθην οὐχὶ πρὸς ἐπευφημίας καὶ ποιητικὴν δόξαν ἀποβλέψας, ἀλλὰ πρὸς καθήκον ἱερὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὁ ζήλος οὗτος, πέποιθα, ὅτι θέλει δικαιολογήσει τὴν τόλμην μου τοῦ νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοσοῦτων ἀοιδῶν τῆς ἐλευθερίας, « κόραξ ὡς Διὸς πρὸς ὄρνιχας θεῖους » εὐέλπις ὢν, ὅτι οὐχὶ δεινὸν κατ' ἐμοῦ ἀκοντίσουσι βλέμμα, ἀλλ' ἰλαρὸν μειδίαμα, οἷον εὐμενεῖς πατέρες πρὸς υἱὸν ζηλοῦντα τὰ ἔργα των.

Μ. Μαλλιάρης.

Η ΛΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ.

. . . . Præcipe lugubres
cantus Melpomene, cui liquidam Pater
vocem cum cithara dedit.
(Horatii ode XXIV)

Λ.

Λαμπρά τοῦ Μαΐου ἡμέρ' ἀνατέλλει,
Καὶ στόλος τὴν Κάσον κυκλόνει μέγας·
Σημαία δολίαν εἰρήνην ἀγγέλλει,
Οἱ Κάσιοι ἔξωθεν σκέπτονται ἄλλως.

Βοᾶ πυροβόλου βαρύβροντος δοῦπος,
Καὶ σφαῖρα ἐν μέσῳ καπνοῦ ἐτινάχθη·
Ἄνέλπιστον εἶδος φιλίας ὁ Τούρκος,
Ἀκούσας ὡς Τίγρις εὐθὺς ἐταράχθη.

Τὰ στήφη καλεῖ τῶν Ἀράβων ἐμπρός του,
Καὶ δείχνει μακρόθεν — « Ἴδέτε ὁ βράχος!
Ἐκεῖ ὁ καθεὶς μετὰ κνήμης εὐρώστου,
Ἐκεῖ νὰ πατήσῃ μὲ τόλμην μὲ τάχος. »

« Τῆς νίκης τὴν λείαν σεῖς λάβετε ὅλην,
« Καὶ φέρετε μόνον σ' ἐμὲ τὰ κλειδιά.
« Παντοῦ τοῦ θανάτου τὴν κρύαν πανώλην.
« Νὰ ρίψετε, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ θρησκεία. » —

Ὁ λόγος τὰ στήθη αὐτῶν συνταράττει,
Καὶ μ' ἀπληστον ὄμμα τὴν νῆσον κυττάζουν.
Καθεὶς τὸ τουφέκι τὴν σπάθην του δράττει,
Καὶ ὄλοι ὁμοῦ τὸ « Ἄλλάχ » ἀνακράζουν.

Τὸν ἤρεμον πόντον αἱ λέμβοι κυμαίνουσι,
Πεσοῦσαι μὲ δοῦπον βαρὺν ἐκ τῶν πλοίων.
Ἵς αὐτὰς οἱ ἐχθροὶ ὀπλισμένοι ἐμβαίνουν,
Καὶ μόνον ἀδείας προσμένουν σημεῖον.

Τριάκοντα πλοίων αἱ λέμβοι εἰς στοῖχον,
Καθὼς χιλιόχειρ θηρίον προβαίνουν.
Αἱ κῶπαι βαρὺν διαδίδουσιν ἤχον,
Τὸν μέλανα πόντον αἱ πρῶραι λευκαίνουν.

Ἡ νῆσος δεινὸν ἀντηλάλαξε τότε,
Εἰς νέφη καπνοῦ καὶ εἰς πῦρ ἐκραγεῖσα.
— Ἐδῶ τοῦ Μωάμεθ πιστοὶ θιασῶται,
Ἡ κόλασις εἶναι εἰς γῆν ἀνοιχθεῖσα.

Ἡ χεὶρ τρομασμένη τὴν κώπην ἀφίνει,
Ὁ φόβος αὐτῶν τὰς καρδίας ἀρπάζει.
Πολύσφαιρον χάλαζαν ἕκαστος χύνει
Ἐηρᾶς προμαχῶν, καὶ τὰς λέμβους διχάζει.

Ἦχει ἀντικέλαδον πῦρ πυροβόλων,
Καὶ ἤχος σφαιρῶν ἐκ τῶν πλοίων βοίξει.
Ἡ χεὶρ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ διαδόλων
Ἀράβων ψυχὰς εἰς τὸν ἄδην ἀθοοίζει.

Κρατεῖ τηλεσκόπιον μέγα εἰς χεῖρας
Τοῦ στόλου ὁ ναύαρχος βλέπων τὴν μάχην.
Τὰς τρίχας τραβᾷ καὶ τὰ γόνατα δείρας,
Ἵχρὸς τὸν Μωάμεθ φωνάζει εἰς μάτην.

Ἀσθμαίνοντες λάμνουν εὐάριθμοι ναῦται,
Σπογγίζοντες αἷμα καὶ μαῦρον ἰδρῶτα.
Φωνάζουν αὐτοὺς ἐκ τῶν πλοίων — ἐλάτε —
Ἐμβαίνουν καὶ βλέπουν τὸν βέην ἐστῶτα.

— Σεῖς μόνοι; . . . — ἐφένδῃ ἐκεῖνος ὁ βράχος
Δαιμόνων ἀπόρθητον φρούριον εἶναι.
Κρατὴρ ἠφαιστίου πολυταράχως,
Ἐκρήγνυντ' ἀκταὶ αἱ κρημνώδεις ἰκτεῖναι!

Αἱ λέμβοι ἡμῶν συνετρίβοντο οὖσαι,
Ἐν μέσῳ πυρὸς ἐχθρικοῦ καὶ ὑφάλων.
Ἀπῆλθον ψυχαὶ εἰς τὸν ἄδην, λιποῦσαι
Τὸ σῶμα νεκρὸν εἰς θαλάσσιον σάλλον.

Εἰς ὕψος μακρῶν προμαχῶνων κρυμμένοι,
 Ἐκτύπων ἡμᾶς τῶν ἐχθρῶν μας τὰ πλήθη·
 Τὸ βόλι ἡμῶν δὲν τοὺς ἔφθανε, μόνη
 Πυρίτις πολλή 'ς τὸν ἀέρα ἐχύθη.—

—ο—

Ἐκ λύσσης καθὼς ὁ πανθὴρ ἐξημμένος
 Ἐξ ὄμματος πῦρ τῆς ὀργῆς ἀκοντίζει,
 Καὶ στρέφεται ἐνδὸν κλωβοῦ κεκλεισμένος,
 Καὶ δάκνων αὐτὸν τοὺς ὀδόντας του τρίζει.

—ο—

Ὁ ναύαρχος οὕτως ἐμάνη, καὶ πάλιν,
 Συχνὰς ἐκ τῶν πλοίων ἐφόδους προστάζει·
 Πολλῶν τοὺς νεκροὺς εἰς τῆς μάχης τὴν πάλιν,
 Τὸ στόμα τῶν λίχων ἰχθύων ἀρπάζει.

B.

Τρὶς ἤδη ὁ Φοῖβος μὲ ἄρμα φλογίζων,
 Τὴν ἑναστρον ἔβη ὁδὸν τοῦ αἰθέρος·
 Στιγμὴ δὲν ἀπέπτῃ χωρὶς ὁ ὀρίζων
 Νὰ μὴ θολωθῇ ἀφ' ἐκάτερον μέρος.

—ο—

Κασίων οἱ παῖδες μὲ Κρήτας ἀνδρίους
 Ἐχθρῶν κατ' ἀπείρων τὰ στήθη προτάττουν·
 Ἐγκλείστους κατέχουν αὐτούς. Τοὺς οἰκείους
 Μετροῦν, κ' ἕνα μόνον δακρῦοντες θάπτουν.

—ο—

Τὸ πρόδρομον θῦμα τοσοῦτων μαρτύρων,
 Βωμῶν ἱερὸν βαιτισάντων μὲ αἷμα!

Εὐῶδες ἀσφραίνεται ἅγιον μῦρον,
 Ἵς τὴν γῆν θλιβερόν ἐπανέστρεψε βλέμμα.

—ο—

Τριγύρω 'ς τὸ σῶμά του βλέπει τοὺς φίλους,
 Αὐτῷ θλιβερόν νεκροφίλημα δόντας,
 Ἵς τὸ αἷμά του βάπτοντας ὄπλα καὶ πῖλους
 Ἵς τὰ σπλάγχνα τοῦ τάφου τὸ σῶμα λιπόντας.

—ο—

Ψυχὴ τῶν δεσμῶν ἐλευθέρα τῆς ὕλης
 Ἵς τὰ σκότη τοῦ μέλλοντος εἴσω ἐχώρει.
 Ὀλέθρου τὸν δαίμονα εἶδε, τοῖς φίλοις
 Ἐπάγοντα πῦρ καὶ παγγάλλεον δόρυ.

—ο—

Ἐταίρων τὸν μέλλοντα φόνον ἐθρήνει
 Ἡ μάρτυς ψυχὴ τοῦ κλεινοῦ Ζαχαρίου.
 Ἡ Μοῖρα ἀπόφασιν μαύρην δὲν σβύνει,
 Εἰς φύλλα τὴν ἔγραψε μαύρου βιβλίου!

—ο—

Ὀλέθρου προάγγελος ἦτον ἡμέρα·
 Ἐσίγησ' ἡ τόση βοή τοῦ πολέμου·
 Ἡ δύσις ὠχρὰ τοῦ φωτός τὸν ἀστέρα
 Εἰσδέχεται. Παύει ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου,

—ο—

Καὶ μόναι πετῶσι Ζεφύρειοι αὔραι
 Εὐφρόσυτον θέλητρον ἕαρος ὥρας.
 Ἀλλὰ θολωμένα καρδία καὶ γαῦραι
 Εἰς χάνοντας βράχους ὠθεῦσι τὰς πρόφρασι.

Εὐδαίμονες! ἔδραξαν νίκης στεφάνους,
 Νεμέσεως χεῖρ στιβαρά ἢ πατρίς των
 Ἐπέφερε τρόμους σφαγῆν εἰς τυράννους,
 Σφαγεῖον τοσοῦτων κατέστη ἀπίστων.

—ο—

Ἄλλ' ἔρημος ἤδη δεινῶς πολεμεῖται!
 Ἄτρώμητοι παῖδες μητρὸς ἐναλίας
 Τῆν κώπην λιπόντες, γενναῖοι ὀπλῆται,
 Τὸ τέρας κτυποῦν στυγεραῶς τυραννίας.

—ο—

Ἀπέναντι χαίνει πυρίφλογον στόμα,
 Καπνὸν ἐξερεῦγει καὶ φλόγας θανάτου.
 Ἄλλ' ἔκλεισεν ἤδη τὸ ἀγρυπνὸν ὄμμα,
 Ἐκ λύσσης τὰ μαῦρα δαγκάνει πλευρά του.

—ο—

Θεῶνται οἱ ναῦται πελώριον θυμῶν,
 Τῆς νίκης τὰ μέτωπα δάφν' ἐπιστέφουσι.
 Ν' ἀνοιξῶσι ζητῶσι τὸ κάθυγρον μῆμα,
 Χαρᾶς πληρωμένα τὰ ὄμματα στρέφουσι.

—ο—

Χορὸς μαχητῶν ἐκεντρώθη μέγας,
 Ἐσθίουσι καὶ πίνουσι οἶνον ἀσμένως.
 Ἐκεῖ καὶ ὁ Μάρκος ἐστέκετο κάλλος,
 Ἀχιλλεῖον ἔχων καὶ Αἰάντος μένος.

—ο—

Ξανθότριχα κόμην ὁ πῖλος του κρύπτει,
 Λευκὸν ὡς τὸ κρίνον τὸ πρόσωπον ἔχει.
 Καὶ πῦρ ἐξαστράπτου τὸ ὄμμα του ρίπτει,
 Τὰ εὐτονα μέλη τὸρῶς περιδρέχει.

Χρυσῇ περισφίγγει τὴν μέσην του ζώνην
 Ἐξ ἧς ἀργυρόηλος κρέμαται σπάθη·
 Δὲν ἔκλεισαν ἔτι τριάκοντα χρόνοι,
 Ἀφ' οἴτου τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου ἠσπάσθη.

—ο—

Πολλάκις ὁ πρῶτος ἐν μέσῳ κινδύνων,
 Ἐμάχετο ἔνθους ὑπὲρ τῆς πατρίδος·
 Ἐμφρόνως τὸν στόλον αὐτῆς διεσθύνων,
 Ἀράμενος κλέος ἀκήρατον κῆδος.

—ο—

Ἐκεῖ οἱ ἀτρώμητοι πλοίαρχοι θάρρος
 Ἐμπνέουσι εἰς τὰ στήθη λαοῦ πεζομάχου·
 Τρομάζει τὸν Ἕλληνα ὄχι ὁ χάρος,
 Ἀφοῦ ἡ πατρίς βροντοκράζει τὸ μάχου.

—ο—

Κεῖ αὐτοὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, τὴν χεῖρα
 Ὀπλίσαντες στάδιον ἤνοιξαν πάλης·
 Κεῖ αὐτοὺς στυγερά ἐλοξόβλεψε Μοῖρα,
 Θανάτου τοὺς ἔρριψεν ἔνδον ἀγκάλης.

—ο—

— Καθὼς τοῦ Αἰόλου οἱ παῖδες κοιμοῦνται,
 Οἱ σύμμαχοι οὗτοι τῶν βράχων μασ φύσει·
 Κ' οἱ Ἕλληνες οὕτω; ἐδῶ δὲν κινοῦνται,
 Δὲν τρέχουσι πρὶν τοῦρκος τὴν Κάσον πατήσῃ;

—ο—

Βεβαίως ἠκούσθη ἡ φωνή μας εἰς τὸ οὖς των·
 Ἀναίσθητος ἄρα θὰ μείνῃ ἡ καρδιά;
 Ἢ σκέπτεται ἴσως ὁ φρόνιμος νοῦς των,
 Ὅποια βοήθεια εἶν' ἀρμοδία;

Ὡ! ἂν ὁ Κανάρης κατήρχετο πάλιν
 εἰς πέλαγος, ὅπερ τὴν δόξαν του εἶδε·
 Ν' ἀθροίσῃ στεφάνους εἰς ἔνδοξον πάλιν,
 Νὰ καύσῃ καὶ σέ, ἀποτρόπαιε Μῆδε! —

—ο—

Τοιαῦτ' ἐμελέτων εἰς κρίσιμον ὥραν,
 οἱ ἔρημοι οὗτοι τῆς μάχης ἐργάται·
 τῶν πλοίων τὴν μαύρην δὲν ἔστρεψαν πρῶραν
 Ἐκεῖ τῶν Ἑλλήκων οἱ ἔνδοξοι ναῦται! . . .

Γ.

Ἡ νύξ ἐξαπλόνει τὰ μαύρα πτερά της,
 μετέωροι λάμπουν σωρεῖαι ἀστέρων·
 φρικώδης προβαίνει ὠχρὸς Ἐφιάλτης,
 τὸν βλέπει ὁ δαίμων συνάδελφος χαίρων.

—ο—

Ὁ ἄδης ἐγείρεται ταύτην τὴν ὥραν,
 δαιμόνων τὰ στίφη εἰς μαύρην σκοτίαν,
 εἰς πᾶσαν ὀρμῶσι καὶ πόλιν καὶ χώραν,
 ἐνσπείροντες πᾶσαν ἔς τὴν γῆν ἁμαρτίαν.

—ο—

Ὀλέθριον ὄργανον τούτων προδότης,
 τοῦ Τούρκου πειρᾶται τὴν λύπην νὰ λύσῃ·
 τὴν μαύρην χροιάν του καλύπτει ὠχρότης,
 ὅποτε τὴν γλῶσσαν ζητεῖ νὰ κινήσῃ.

—ο—

Κεραύνειον φλόγα, θεέ, εἰς τὸ τέρας
 νὰ κλείσῃ τὸ στόμα του, ρίψον ἐν τάχει!

καὶ τί τὴν πατρίδα του ἀτιμὸν γέρας,
 προδόσας ὁ τάλας ἐλπίζει νὰ λάχῃ!

—ο—

καρὰ εἰς τοῦ Τούρκου τὸ πρόσωπον λάμπει,
 ὄξυνει τὰ βέλη τοῦ μαύρου θανάτου·
 καὶ λέγει. — Νὰ πῖουν καὶ ὄρη καὶ κάρποι
 τὸ αἷμα τοῦ γαύρου τῆς Κάσ' ἀποστάτου. —

—ο—

τρεῖς ἔκαμε νύκτας ὁ ὕπνος νὰ ψαύσῃ
 τὰ βλέφαρα τούτου λυσσῶντος ἀγρίως·
 τὸ σῶμα του τρέχει ἰδοῦ ν' ἀναπαύσῃ,
 ἰδοῦ ἐξηπλώθη γελῶν ἀπαισίως.

—ο—

τεκταίνονται σχέδια μαύρα δαιμόνων!
 φωναὶ ὑλακτούντων κυνῶν συνταράττου
 τὴν ἡρεμον νύκτα — προμήνυμα φόνων!
 φρουροὶ προμαχῶνων καὶ τὸ πλάγι φυλάττου.

—ο—

Ἐς τῆς δόξης τὰς δάφνας εἰς νύκτα ὑστάτην,
 κοιμῶντ' οἱ ἀνδρεῖοι τῆς Κάσου πρόστάται·
 προσμένουν ἡμέραν δεινῶν παραστάτιν,
 τὸ στήθος μὲ στήθος, καθ' ἣν θὰ κτυπάται.

—ο—

Ἐφάνη τὸ ἄστρον ὠχρὸν τῆς Κυθήρης,
 αὐγὴ πρὸς τὴν ἑω βοδόχρους προβαίνει·
 ταχεῖα ἐκεῖ ἀνεφάνη, τριήρης,
 ἔκειθεν πυρίβροντος κρότος ἐκβαίνει.

—ο—

Πυκνὸν ἀναβαίνει θυμιάμα πίστεως,
 Νεφέλαι καλύπτουν τὸ αἴθριον κλίμα·
 Ὀρμῶν στρατιῶται μετ' ἄφρονος λύσσης,
 Αἰ λήμβοι τὸ ἤρεμον πλήσσουν κῦμα.

—o—

Ἄλλ' εὔρον καὶ πάλιν στεβροὺς προμαχώνας,
 Ἀκοίμητον πῦρ ἀπεκρίθη καὶ πάλιν·
 Αἰ ἔσχατοι ἦσαν πυρὸς λαμπηδόνες,
 Ἐξήστραψαν ἔσαι ἔς τὴν ἄμισον πάλην.

—o—

Ἐξήστραψαν κ' ἔσβυσαν! . . . ὅμως δὲν σβύνει
 Ἡ Μαῖρα ἀπόφασιν βουλῆς αἰωνίου·
 Ἡ γνώμη ἀκράδαντος ὄχι δὲν κλίνει,
 Εἰς φύλλα ἐγράφηκε μαύρου βιβλίου.

—oo—

Δ.

Ὡς ἔφαλλες πάλαι πατὴρ τοῦ Ἰλίου
 Τὴν πένθιμον πτόσιν, ὦ πότνια Μοῦσα,
 ὦ! τόνισον ἔπη τιὰ ἐλεγείου,
 Στὴν βράχιν τῆς Κάσου, ὡς τότε θρηνοῦσα.

—o—

Θολὴ τοῦ θανάτου μορφή καταβαίνει,
 Μετέωρον φάσμα ἐγειρον τὴν φρίκην·
 Ἐκεῖ χιλιοκέραυνον τὸ στόμα του χαίνει,
 Ἀρπαλ' ἀπὸ χεῖρας θνησκόντων τὴν νίκην.

—o—

Στὴν Δύσιν ἐν μέσῳ καπνοῦ ὑψουμένου,
 Ἰδέτ' αἱματώδης σημαία κινεῖται·
 Φλογῶν ἐν τῷ μέσῳ πυρὸς καιομένου,
 Χαλκόχροοι φαίνονται ἄγριοι ὀπλίται.

—o—

Καθὼς εἰς τοῦ ἄδου τ' αἰδία σκόπη
 Σκιαὶ φρικαλέαι δονοῦνται δαιμόνων,
 Κ' ἐξέρχεται ἐκεῖθεν τρομάρα καὶ κρότοι
 Τὴν γῆν συγκινοῦντες μ' ἀπαίσιον κλόνον.

—o—

Καθὼς ἡ πνοὴ χειμερίου ἀνέμου
 Ὀρμᾶ καὶ μαραίνει σπαρμένα πεδία,
 Κ' οἱ ἄραβες τρέχουν—ὦ σῶσε, θεέ μου,
 Γυναῖκας ἀόπλους, ἀθῶα παιδιὰ! . . .

—o—

Ἐκεῖ συνηγμένοι εἰς τοὺς προμαχώνας,
 Φραγμὸν εἰς τὸν Τοῦρκον προτάττουν τὰ στήθη·
 Ἐκεῖ πρὸς τὴν ἔω οἱ Τοῦρκοι ἀγῶνας
 Πειρῶνται, κ' ἐξέρχονται ἄπειρα πλήθη.

—o—

Σταυροῦται τὸ πῦρ πυροβόλων μυρίων,
 Κ' ἢ ἔως ἀστράπτει, ἀστράπτει κ' ἢ δύσις·
 Καθὼς εἰς χειμῶνα ἀκάθεκτον πλοῖον,
 Καθ' οὗ συνομόττει ἢ σύμπασα φύσις·

—o—

Κ' ἐκ δύο ραγδαίων κτυπᾶται βρυμμάτων,
 Ἐχόντων ἀντίθετον ῥοῦν. Τῶν Κασίων
 Οἱ παῖδες ἐν μέσῳ πολλῶν στρατευμάτων
 Εὐρέθησαν οὕτω δεινῶν Αἰγυπτίων . . .

Ἐμπρός των φρουρὸς βεβαιμένος μεῖ αἷμα,
— Ἐπάτησαν Τούρκοι τὴν Κάσον—φωνάζει
Ἐπάνω του ἔστρεψαν ὅλοι τὸ βλέμμα,
— Πῶς ἔτρεξε τοῦτο καθεὶς ἐξετάζει.—

—o—

— Εἰς ἀκότῃ κρυμμένοι νυκτὸς ἀσελήνου,
Εἰς τὸν Ἀντιπέρατον (α) λέμβοι προσήλθον·
Καὶ ὅτε τὸ χρῶμα τοῦ ῥόδου καὶ κρίνου
Ἦ ἔως λαμβάνει, τοὺς βράχους ἀνήλθον

—o—

Πολλοὶ χιλιάδες με λύσαν μανίας.
Με φρίκην μου ἓνα ἔστράφην καὶ εἶδα,
Καὶ ἦτον ὁ τάλας αἰσχυρὸς Ζαχαρίας, (β)
Ἐτοὺς Τούρκους προδίδων τὴν φίλην Πατρίδα!...

—o—

Ἐργίλον ἐπάνω του ἔβριφα ὄμμα,
Καὶ τέσσαρα ὄπλα εὐθύναμεν· ὅμως
χιλίων δρακόντων τὸ χάλκινον στόμα
Ἐστράφη, κ' ἐθάῤῥρεις πῶς 'χάλας' ὁ κόσμος.

—o—

Κραυγαὶ με τὸν κρότον φρικώδεις ἐνοῦντο
Ἀνδρῶν πελωρίων λευκῶν τε καὶ μαύρων·
Μυρῖοι ἐκ λέμβων πολλῶν ἐξεμοῦντο!
Ὁ Βέης με βῆμα προέτρεχε γαῦρον.—

—o—

— Ἐμπρὸς παλληκάρια ὁ Μάρκος φωνάζει,
Ἐκεῖ μᾶς προσμένουν αἱ δάφναι μαρτύρων·

(α) Θέσις ἀπόκρημνος, ὅθεν οἱ ἐχθροὶ ἀπεβιβάσθησαν τῆς νήσου.

(β) Ὅσπως ὀνομάζεται ὁ παραδόχης.

Ὁ Ἕλλην τὴν δόξαν με αἷμ' ἀγοράζει,
Ἀντὶ τῆς δουλείας τὸν ἄτιμον κληρον.—

—o—

Καὶ ὅλοι ὀρμῶσι με αἷμ' ἀναμμένον,
Ὀλίγοι ἐν μέσῳ πολλῶν πολεμίων! . . . . .
Ἐφάνη ἐκεῖθεν χορὸς ἀναβαίνων
Ἀνδρείων, ἀφήσας τὸν πρόσκαιρον βίον.

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

—o—

Ε.

Ἐντὸς σπηλαίου σκιεροῦ κραυγαὶ μικρῶν παιδῶν
Ἀντιβοῦν καὶ σβύνονται.— Εἰς χεῖρας τῶν δημίων
Μὴ κατεκόπη ὁ μικρὸς καὶ τρυφερὸς λαιμὸς των;
Ὅχι· ὡς ἄνθη δροσερὰ εἰς χεῖρας τῆς μητρός των
Ἐκόπησαν νὰ μὴ ζητοῦν τὸ γάλα, μὴ φωνάζουν.
Μὲ τὸ ἀθῶον αἷμα των τὸν βίον ἀγοράζουν·

Πολλῶν ἐκεῖ προσφύγων,

Πολλῶν παρθένων τὴν τιμὴν, καὶ ἀνθηρῶν συζύγων!

—o—

Ἐκεῖ τὸ θνησκὸν σῶμά των ἀπὸ τὴν αἰστίαν,
Ὅς ἄνθος μαραινόμενον ἀπὸ τὴν ἀνομβρίαν,
Ἀπῆντα πίπτον εἰς τὴν γῆν συγγενικόν του σῶμα,
Μὲ ὀφθαλμὸν σβυνόμενον μ' ἐξηραμμένον στόμα . . .
Βηματισμοὶ ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευσιν ἀνθρώπου,
Ὅς ἦλθε κ' ἔπεσεν ἐντὸς τοῦ κεκρυμμένου τόπου·

Ὀλίγον ἄρτον φέρει,

Νεροῦ ὀλίγους σταλαγμοὺς μ' ἀπημώμενον χέρι·

— Τί εἶδες καὶ τί ἤκουσες ; — τὸν ἐρωτᾷ ὁ Φιόρος.

— Πολλῶν ἐχθρῶν ἐξέφυγα τὰς χεῖρας καὶ τὸ ὄρος

Ἐπήδησ' ἀπνευστεῖ πετῶν νὰ ἔλθω. Ἀλλὰ ποῖον

Κατέστη ἡ πατρίς ἡμῶν ἐλεεινὸν σφαγεῖον !

Ἐκεῖ γυναῖκες ἔλκονται, ἀνηλεῶς ὀργνοῦσαι,

Καὶ ἄλλαι κατακόπτονται τὰ φίλτατα κρατοῦσαι.

Καὶ κεφαλαὶ γερόντων

Κεχωρισμένα κείτονται τῶν ἀσθενῶν μελῶν τῶν.

==o==

Με εἶπεν εἰς ἐρχόμενος ἐκ τοῦ Ἀντιπεράτου,

Ὅπου ὠρίσθη εἰς αὐτὸν νὰ ἦναι ἡ φρουρά του

Ὅτι τὸν Μάρκον ἐξώσαν ἐχθρῶν ἀγρίων πλήθη,

Καὶ ὅτι οὗτος κατ' αὐτῶν προέταξε τὰ στήθη.

Τριάντα εἶχε μετ' αὐτοῦ ἀνδρείους τουρκομάχους.

Κι' ὡς θραύονται τὰ κύματα εἰς ἀκραδάντους βράχους,

Ἐχθροὶ κατέπιπτον πολλοὶ εἰς τὰ κτυπήματά τῶν.

Ἀλλὰ συνήλθον ἄπειροι, κ' εἰς ῥύακας αἱμάτων

Ἐπνίγηκαν γενναίως,

Ἀφήσαντες αἰώνιον τὴν δόξαν καὶ τὸ κλέος.

==o==

Ὁ Διακο-Μάρκος ἔμεινε κ' ἐμάχετο ἀκόμα.

Ἀλλὰ τὸν πόδα πληγωθεὶς, κ' ἐξαντληθεὶς τὸ σῶμα,

Ὡς λέων χωρὶς ὄνυχας ὁ ἦρωας συνελήφθη,

Καὶ δέσμιος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βέη ὠδηγήθη.

Τὸ εὐεῖδές του πρόσωπον, τ' ἀγέρωχόν του βλέμμα,

Καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, τὸ εὐγενές του αἷμα

Ἐξέπληξαν τὸν Χουσεῖν καὶ εἶπε νὰ τὸν λύσουν,

Καὶ τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν ἐλευθερίαν

εὐθὺς νὰ τῷ χαρίσουν,

Ἐὰν γὰρ λάβῃ ἤθελε μὲν αὐτὸν ὑπηρεσίαν.

Ὅχι ποτὲ, ἀνέκραξεν ὁ Μάρκος ἀγερῶχος.

Ἐπιθυμῶ, ὦ ἄπιστοι, ὁ τοῦ δημίου βρόχος

Νὰ μοῦ στερήσῃ τὴν ζωὴν, παρὰ αὐτὴν ὡς δῶρον,

Νὰ λάβω ἀπὸ τῶν χειρῶν θηρίων αἰμοβόρων.

Οἵτινες τὴν πατρίδα μου κατέβρεξαν μὲ αἷμα,

Καὶ τὴν ἐλευθερίαν της, τὸ κτήμα της καὶ θρέμμα

Καθεῖρξαν, ἐρημώσαντες τὴν Ἑλληνίδα χώραν,

Τῆς τυραννίας εἰς αὐτὴν κολλήσαντες τὴν ψώραν.

==o==

Δὲν εἶμαι πρῶτον, ἄπιστοι, θηριωδίας θυμα,

Θὰ εὕρω πλεῖστα κόκκαλα ἔς τὸ ἅγιόν μου μνήμα.

Ἐκεῖθεν ἀνεστήθηκε θεὰ Ἐλευθερία,

Ἦτις θ' ἀνοίξῃ μνήματα καὶ δι' ἐσᾶς θηρία.

Εἶπε κ' ἐξήστραψε γοργὸν τὸ βλέμμα του, ἀρπάξει

Τὴν σπάθην ἐνὸς φύλακος, καὶ τοὺς ἐχθροὺς διχάζει.

Φονεῦει τρεῖς· ἀλλ' ἔπεσαν ἐπάνω του μυρία

Αἱματομένα φάσγανα ! . . . Δὲν ἔφεγξαν κηρία

Εἰς τὸν νεκρὸν του γήϊνα, ἀλλὰ χοροῦ ἀγγέλων

Λαμπάδες ἐσελάγιζον, κ' οἱ οὐρανοὶ ἐγέλων,

Κ' ἐθρήνουν τὰ ἐρέβη,

Διότι μάρτυρος ψυχῇ εἰς τὸν Θεὸν ἀνέβη. . . .

==o==

Ὁ Χουσεῖν ἀγέρωχος πλὴν ἔτι τρομασμένος,

Ζητεῖ ἐκ τῆς πατρίδος μας νὰ φύγῃ ἐσπευσμένως.

Ἐπρότεινε ἀνακωχὴν τῶν ὄπλων, ἀλλ' ἀκόμα

Τὰ ὄρη περιέρχεται ἐν ὀπλισμένον σῶμα.

Ἐτῶν πλοίων του ἐπλήρωσε τὰ κοῖλα ἐκ λαφύρων,

Τὰς χεῖρας πολλῶν ἔλαβε πολεμιστῶν μαρτύρων.

Ἡρὸς νότον δὲ πλοίαρια τυχόντα, μὲ ἀνθρώπων

Πολὺ φορτίον ἐπλευσαν εἰς μακρυσμένον τόπον. —

Μινᾶς Μαλλιάρης	10	Ἰωάννης Μανουῆλ	1
Ἡλίας Βελιγράδης	5	Γεώργιος Η. Καμπούρης	
Κικόλας Μηννακούλλης	5	Ἰωάννης Α. Η. Κανάκης (Γάτος)	
Μινᾶς Μηννακούλλης	2	Λεωνίδας Α. Ἐμμ. (Σκλάβος)	
Γεώργιος Χ. Ἰμμ. Μαλλιάρης	2	Χ. Κώστας Χ. Γεωργίου Χαδεμένος	
Ἡλίας Χ. Ἐμμ. Μαλλιάρης	2	Ἰωάννης Χ. Νικολέτου	2
Νικόλαος Ἰωάνν. Ἐμίρης	2	Ἡλίας Ἰωνν. Μανολάκης	1
Νικόλαος Μιυρῆς	2	Κώστας Γ. Μαλανδρῆς	
Ἰωάννης Φακᾶς	2	Ἀγώνιος Παπαδάκης	
Μελέτιος Κουμπῆς	2	Μηνᾶς Διακᾶκης	
Κωνσταντῖνος Γ. Μαλανδρῆς	1	Νικόλαος Μανιάδης	
Ἡλίας Γ. Διαμαντίδης	»	Ἰωάννης Γ. Δασκαλάκης	
Ἰωάννης Μ. Μιυρῆς		Μιχαῆλ Γ' Δασκαλάκης	
Δημήτριος Μάρκου		Ἀγώνιος Η. Κουλουκουντῆς	
Στάθης Γιανναγᾶ	3	Γεώργιος Β. Συμφῆς	
Γεώργιος Ν. Πρωτοπαπῆ	1	Ἡλίας Ν. Σουλτανάκης	
Μάρης Γ. Ρούσος Ἀστυκαλιεὺς		Ἡλίας Σουλτανάκης.	
Ἡλίας Γ. Ἡλιάδης	2	Γ. Η. Πηκπιλόπουλος	
Παπᾶ Γεώργιος Σκουλαδόης		Ἐμμ. Χ. Ἡλία	
Μανόλης Μ. Ἐμίρης	5	Γεώργιος Ζενζεφίλλης	
Μιχαῆλ Γ. Μνευματικῆς	1	Λεωνίδας Σακελλαρῆδης	2
Ἐμμανουῆλ Παπακανάκης	5	Γ. Γ. Ἀσλανίδης	2
Ἰωάννης Ἡλία Κουλουκουντῆ	1	Γ. Η. Κουλουκουντῆς	2
Βασίλειος Γεωργίου Κρής Μαμῆς		Βασίλειος Ἰωάννου	1
Γεώργιος Ἰ. Καρκατασᾶνης		Κώστας Γελλούκης	1
Κανάκης		Μιχαῆλ Φαρμάκης	
Ἀγώνιος Κίκος	2	Μηνᾶς Πατσούρης	
Νικόλαος Μ. Εἰωδιᾶς	1	Μηνᾶς Μαυρίκος	2
Νικηφόρος Γ. Μιχαλάντης		Νικολέττος Χατοῦ Νικήτη	1
Ἀνδρέας Γ. Μισούλης	2	Ἐμμανουῆλ Μαυρίκος	2
Μιχαῆλ Γ. Ἐκτιμητῆς	1	Ἰωάννης Βασιλείου	2
Γεώργιος Ἐμμανουῆλ		Μαγιορκίνος Α. Κανάκης	3
Ἡλίας Γ. Κακομανώλης		Κανάκης Μαγιορκίνος	3
Ἀλέξανδρος Φλεγορίδης		Δημήτριος Μασκῆς (παπᾶς)	3
Ἡλίας Μαλετῆς		Ἡλίας Σακελίδης	1
Στελιανὸς Σταματιάδης		Κανάκης Ἰωάννου	3
Νικόλαος Χ. Μανῆλη		Βασίλειος Ἀγανίου	3
Ἡλίας Ἐμμ. Βελιγράδης		Γεώργιος Χριστοδούλου	2
Γεώργιος Ν. Νικολανδῆς		Ἀγώνιος Χατοῦ Ἰωάννου	5
Κωστῆς Μ Βουβλίνας		Χατοῦ Ἰωάννης Μακρῆς	2
Δ. Μανταλακῆς		Μιχαῆλ Μακρῆς	2
Γρηγόριος Μοσχάδης	2		

Ἐξαιτούμεθα τῆς συγγνώμης τῶν Κυρίων συνδρομητῶν, ὅσων τὰ ὀνόματα δὲν καταχωρήθησαν ἀκουσίως ἡμῶν, ὡς μὴ σταλέντα ἐγκαιρῶς.